

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sefer 'Atsmot Yosef

Ibn Ezra, Joseph ben Isaac

קחצי נב פסוי, ארזע נבא

Nidpas ... poh Śaloniḳi, 361 [1600/1601]

עישדוחמ עיללכ עהמ דומלנש עירזופמ תומוקממ תויגוסו סותה ירוביד תצק

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-11767](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-11767)

סוגיית פרה ורחל פרק כל הבשר קיד

אמר

יוסף כאשר הייתי בימי חרפי שלו הייתי בכיתי בעיר שאלוניקי בכיתי ובחומותי וטעם
 לי בתלמידים לא וזה ידוי מתוך ידס עד אשר אוביאם מאפלה לאורה גם הפלא ה' לני
 לעשות ויורני דרך זו חלק בישיבה המפורר ישיבת הארון המעולה גביר וכבון דין דודן יחיאל כר' הוא
 וכל החכמים גבירים ומעולים כפי משפחתו הם התומכים ידי החכמים השלמים ההולכים לדרוש את ה'
 יחד כלב אחת וטעם ראיתי האדם הגדול בענקים עזרת תפארת ראש החכמים הנמצאים טעם והוא
 לנכירות תכארתם גדול מרכן שמו כמוהו ר' אהרן חקון כר' היה לי למטיב נפשי הרבה תורה למדנו טעם
 והי היום כלמדנו פ' כל הכשר בחברה הנה כל א' וא' מהחכרי כר' גם המאור הגדול חכר כל אחד וא'
 בביתו מה שיבועו טרח ואפי הנעיר כדי להשלים מלאכתו ואת כראותי שמן סוגיית קוף פ' כל הבשר
 ומקצת דבורי התוספות ממקצת חולין יש בהם כללים נחיה בהם אמרתי אעשה כן גם אני עד
 טעשית במקצת קדושין ואעלה הכללים מן הקוגיא יהיו לטעכת בעיני היודעים וזכרוני
 לטובה בטחתי בחקדם יעלה לפניהם וזכרוני לרצון ואם ימצאו דברים בלתי הגונים לא
 יתלו השגיאה כי אם על טכמי אשאלו והאל מנכתרות ויכנו ומשגיאות יזולנו אמר :
 וכעת טלטלני הזמן טלטלל דגכרא קשה כחני עד עיר קישטאנטינה יעלה
 והאלהים אנה לדי זשיבה גדולה לאל' בקהל קדוש גרוש חכמים שלמים
 מוכהקים הם המאורות הגדולים המיוחסים שבעיר ובחמלתם
 עלי רחמו עלי כרחם אב על בנים ותמכו ידי מזה אחד
 ומוזה אחד וזויתי כעודי בקושטאנטינה להדפיסון
 יהיה משכורתם שלמה אוירא :

**קצת דיבורי התוס' וסוגיות
 מנקומות מפוזרים שנלמדו
 מהם כללים מחודשים**

לכתוב קרא המיעוט כק' שאין בו כ' סכרא
 ומדאינטריק למכתביה ידע' דאיכא שום מיעוטא
 דהא לשתוק מיכ' וע' לא הייתי עשה ק' זה כי
 אם הקל וחומר שיש בו הסכרא לעשותו לא ודאי
 דהייתי שומע דאיכ' שום מיעוטא כק' האחר ולהכי
 אינטריק הק' קרא :

ונראה

דהק' השני אית ביה שום
 סכרא לא שבראשון איכא סכר'
 טפי ואי לא הוה כתיב אל' חד קרא הייתי חומר
 דהכתוב למדך שהסכר כך היא והוה ק' של סכר'
 לא האחר וכונת התוספות היא שהייתי עשה ק'
 א' לפי שהאחר אינו ק' ודע שכפ' כינד הרגל כר'
 לכאורה טעם כ' קלי וחמורי דסתרן אהדדי כפי
 הנחתם זל' ועיין בדברי התוספו' שם שכתבו שיש
 סכרא בא' יותר מאחר :

עוד

קשה לפי תירוש' זל' שככל מקום
 שעשה התלמוד כך איכא למימר ד'
 דאיכ' סכר' בחד טפי מהאחר א' כמאי האי דכתבו
 התוס' ברה' פרה וכו' כשחיטה ומליקה אין ללמוד
 וכו' כימא דגבי שחיטה ומליקה לא מצינן שום קרא
 דמיעט' ואמרינן דהוה תרי קלי וחמורי דסתרן
 אהדדי ותיקום כל חד וחד אדוכתיה :

ונראה

דכיון דדמו ממש להכי קלי וחמורי
 דשמעתין נראה להם זל' שאין
 לחלק ביניהם כלל :

בכלל

אין דכין ק' וכנין אב מהלכה יש
 ללמוד חידוש מדברי התוס' שם
 ברה' פרה שהיא כשרה וכו' זל' ואין ללמוד כעוף
 כע' ב' שיוכשר

פ'ק רחולין

מתני' כשר כפרה בכלל
 תרי קלי וחמורי דסתרן
 אהדדי וכו' חילקו התוספות בין דינא דההיא
 מתני' לההיא דזבחי' באו' דהתם בולא תותר וכו'
 כל ק' קותר לחבירו וכו' כשתעיין יפה תרא' דלא
 דמי למ' ש' הכא דאי הוה עביר ולא תהא פרה ב'
 כשחיטה דמי לההיא דזבחים וכו' ומ' החילוק
 הוא רב לפי שעושה ולא תותר וכו' שהוא הלמד
 אשר היה כח הק' אשר עשה כתחילה אבל הכא
 ק' הוא ומה עגלה שאינו כתוב בתורה שחיטה
 וכן כפרה אמר' ומה כרה שאין כתוב בה עריפה
 וכיוצא בזה סומכין אמה מצינו ומ' התוספות דאי
 הוה עביר ולא תהא פרה כשחיטה דמי לההיא
 דזבחים היינו טעמא משום דאי הוה עביר הכי לא
 אמר' דקמין אמה מצינו אבל כק' של מקימו' דלא
 מצי' למקחך אמה מצינו הווב' קלי וחמורי דסתרן
 אהדדי אע"ג דלא היה אומר ולא תהא שחיטה
 וכו' דכלאו הכי דמי לההיא דזבחים והדברים
 כשמים :

ולתירוש'

התוספות שכתבו שיש סכרא
 לעשו' ק' א' יותר מאחר וכו'

כלל מפרקא קמא דחולין

ראשו אינטי להך דרשא זלכה דאית כפ' השוסט
ואין לחלק כזה בין השני תירונוס ועדין גריך לי
עיון:

אמר

יוסף ראה ראיתי סוגיא אח' עמוקה
בסוף פרק כל הבשר אשר ימחה
למדו בעלי הכללים רוב הדינים בקלים וחמורים
איך יהיה הפרכות כהם והחילוק שיש בין חדא
מחדא לחדא מתרתי לחדא מתלת: ועוד
דקדקתי דקדוקים בכללים לא הוזכרו בספרים
לזה ראיתי לעיין ולהעמיק בסוגיא מתחילתה עד
סופה לפי שהיא סוגיא עמוקה ואם לא יעמיק
המעיין בה לא יוכל להכיר עיקר הכלל לכן אכנה
אכלו גיין בחוף כדי שיעמיק המעיין עת הנערך
אלו וזה החלי בס' ד:

סוגית פרה ורחל

מתניתין

בשר בהמה טהור וכו' ר'
או וכו' כפי הנרא' מלישנא
דמתניתין דר' ע' לפלוגי' את' את' דלרבנן ה'
בשר עוף דאסור מן התורה וכו' התוספן הסך מ'
הראש כשם הר' ז' ור' כ' כ' נבי ר' ע' ז' א'
בהמה טהורה דלאוגדי כגון פרה ורחל איתרו
מקראי וכו' ונכי רישא לא כתב כלל אליכא דרב'
מכלן פרה ורחל ואי דעתו ז' דכלה ר' ע' ניחא ואם
תימא שדעתו ז' דכלה ר' ע' ניחא ואפילו תימא
שדעתו ז' כדעת התוספות יש לפרש ולומר דכתב
זה על דברי ר' ע' משום דממעט חיה ועוף לגמרי
הונרך לו דשאר בהמה טהורה אית ליה מקראי
ויש לקדק בדברי דש' ז' כמ' בדברי ד' דפרש
ורחל איתרבאי מקראי בדקתני כברייתא בגמרא
שרש' ז' היה לו להביא הפסוק שמביא ר' אלעזר
שהוא אמורא בסמוך דמן הכרייתא איך שם גילוי
לומר דגם פרה ורחל דהברייתא קתני איך לי אלף
כחלב' אמו חלב' פרה ורחל מנין תלמוד' לו' בחלב
אמו וכו' אבל הכרייתא לא אמרה שגדי לאו דוקא
ועוד קשה שרש' ז' כתב לקמן בפירושא
דהך כרייתא וגדי משמע ליה גדי
דוקא וכשר חיה ושא' בהמות מנדייתא כפקי
לאוקורא דאין ס' ל' וכו' עד לקמן דמשמע לן יתורא
דגדי גדי לר' ע' למעטו חיה ועוף ה' למח' דמשח'
ליה גדי ואפילו עגל וכו' כנר' מדברי דש' ז' דר' ע'
ס' ל' הסך הכרייתא דהברייתא דפ' דגדי דוקא
ומגדי אחרניא מרבי' שאר בהמות טהור' מההכרח
שכתב ז' לקמן ור' ע' ס' ל' דכל בהמות ככלל גדי
הם ואם כן איך השוא' דש' ז' דעת ר' ע' לדעת תנא'
דכרייתא:

פיוכסר בשחיטה מק' דבקה' שלא הוכשר כמליקה
דלמאן דגליף רוב שנים ומהלכה חוין דכין ק' וזכין
אב מהלכה ע"כ: וקשה לא נילף בעוף כי אס'
מניאות השחיטה לא טיהא רוב שנים וכראה
דכיון דגל מקרי שחיטה ככהמה כי אס' כרוב סכ'
משום הכי אמר' דהו' ק' ומהלכה:

ואי

קשיא ח"כ היכי עביד כגמ' ק' ומפרה
שתהא עגלה בשחיטה והא שחיטת
רוב שנים דרכנן הו' לא קשיא ולא מודי דהתם
ככהמה קיימין דהעגלה בהמה הויא וגלי הק'
סככלל שחיטה מן התורה דכתיבה בפרה תהא
עגלה כמו והשתא לא הו' ק' מענין הלכה:

כלל

אחר וס' ללמוד מתירון האח' שכתבו
התוס' שם והוא דאמר' יוכיח מכחון
כלומר שאין היוכיח ככל התלמוד שהיוכיח הוא מן
הדבר עצמו אשר בא' ללמוד שא' יוכיח שהיונו
אפש' לעשות ק' כיונא כזה ואפ' מיעטו קראו כמו
כן באמר כאן וזהו לשון התוספות שם ונר' לי דכיון
דאיכא מיעוט בפרה ועגלה לענין שחיטה ועריפה
תו' לא מני' למילף עוף מבהמ' וכהמה מעוף לענין
שחיטה ומליקה דאיכא למומר עריפ' תוכיח שאי'
בפרה בפרה וכשרה כעגלה ואפ' אין שחיטה
בפרה בה אף אחי אביא מליקה וכן אפכא:
ולתירון זה יש לעיין ראשו דרש' כפ' השוסט למה
לי ונראה דאינערין משום דאיכא היקשה דבהמ'
לעוף והיינו לומר מליקה בהקשה אכל מטעם ק'
לא חונט' ולתירון זה האחרון שכתבו התוספות
ס' ל' דילפ' ק' מהלכה ואפשר דכ' הג' מני' למילף
מניאות השחיטה: ואי קשיא לתירון זה בק'
שעשה כגמ' מפרה לעגלה וכו' נימא מליקה תוכיח
סהיינו זבולן להביאו בפרה מק' דעוף ואפ'יה
מיעטו קראו דראשו ז' דהוכי מנינו למילף מק' ו'
דמעטו קראו אי משום דעבדינן ק' ואמר' ומה עוף
סלא הוכשר בשחיטה היא גופא תיתי דגליף ליה
סלכך כיון דאפתי לא ידעי' מעי' דפרה ועגלה
גם העוף היה כשר בשחיט' מיהו אפתי קשה דמני'
למעבד ק' כדעביד בגמרא ומה עגלה סלא מנינו
בהדיא וכו' כמו כן הכא באמר ומה עוף סלא מנינו
שהופשר בהדיא וכו' וע' היה נראה לי דלתירון
השני ראשו אינערין לאשמיעי' דאיך ראשו סלא אחר
לענין שחיטה ממול עורף' אכל אי עביד מליקה
ממול עורף שפיר דמי ומדך זוכיח הוא דידעינן
דבהמה מליקה לא והשתא ליכא למי' מליקה
תוכיח דמיל' קת' גופא לא ידעי' דלא טא בתר דכתי'
מיעוט כעריפה: ולתירון הראשון דממעט' ליה
מראשו ס' ל' דיוכיח ככה' ג' מכחון לא עבדינן:
ועדין כשאר לבאר שפ' הכראה דהיקש'
דבהמה לעוף אית' במניאות ועכ

סוגיית פרה ורחל

פרק כל הבשר קיו

איסור היה ולפיכך בבשר וחלב הכי דלא יחול וכו' חזקין דהוה חלב מומם כי הניחא דגיד הנסה והתם חל על איסור הייתו חומר דכל היבא דאיכא לאקוסי נקילא ולחומר לחומר מקשיבין :

ואי

קשיא לפי האמ' לא ניומא קרא דכיל' וטרפה לאשמועינן דאיסורם חל על איסור חלב ותיתי מבס' כחלב דהא אמר דלחומר מקשיב' ונראה דאיכא למברך דאסור בהנאה ועוד דבשר כחלב חידוש הוא דאפי' כבישול אסור ולא גמרינן מיניה וללישנא קמא דבעלמא איסור חל על איסור מהבא ג' דאי לא היה קרא דאכיל' לא תחלוכו דפ' גיד הנסה וחטאת העוף לא היה גמרינן מבשר בחלב בעלמא והיינו או אין לך בו חלף חידוש והשתא ילפי' מכלהו :

עוד

כתבו והא דגמרינן וכו' אין לומר דהתם גמרינן הכי עם מקנהא דהכא דרבי גדי אכילו איסור קל על המתה. דהוי חמור דהא לא קאמר התם הכי חלף מידו דהוה חלף וכו' : ויש שואלים איך כתבו התוספות כ"ט האכר מן החי דהא כיליב' משום דמטמאה חייל' החלב חלמה טומאה עדיף מחלב וכיון דאכר מן החי מומם מנדי' דטרפה חייל' עליה מהך טעמא שכתבו התוספות בחלב' : ונראה דכונת התוס' היא זאת דהא לא ימלט לעולם שיהיה חלב שהוא בכרת יותר חמור ממתה חף על פי שמתמאה וכן מטרפ' ואפי' חיילי הכי איסורי עלייהו ע"כ טעמא הוי משום דרנה הכתוב דכילה וטרפה יחולו על איסורים חמורים מעתה שפיר כתבו התוספות דכונן דטרפה חיילי לחלב דודאי הוא חמור לפי שכת' חמור מן הכל כל אטרפה והשתא לתא לומ' דכילה ג"כ חייל' דמאי דחייל' אינה מפני חומרתו דהא עינו הוה הרוחות דכרת עדיף חלף דכך גור הכתוב וק"ל :

בעא

מיניה וכו' אל' מדאינטריך לשמואל וכו' : קשה נימא דשמואל חלב זכר פשיטא ליה אבל חלב גדי שלא הניקה מוסק' ליה כי היכי דמסקא ליה לרב אחדבוי : ונראה דאוי מספקא ליה אי אינו אסור כבשר כחלב כמבא ח"כ דקרא דכחלב אמו מעטיה לגדי שלא הניקה ומכ"ט הוא דמועט חלב זכר אבל אי קרא ודאי אתח' למעט חלב זכר חלב שלא הניקה אסור ואם היה מסופק בו שמואל היה ליה למסקן כמו בקרא דבחלב אמו אי אתח' למעט חלב שלא הניקה או למעט חלב זכר אבל מדאינטרי ליה לשמואל למי' הכי למעט חלב זכר ולא למסקן אי אתי במב"ט דחלב שלא הניקה וקרא אתח' לחלב שלא הניקה ש"ט דפשיטא ליה דאסור וכו' :

איתמר

המכיל חלבוכו פדשי' ולפי פסיק מקרא דלנופי וכו' ואף על גב דלנופיה לא אינטריך קרא דהא פדשי' לעו' דכלהו תלת גדי יתווי היינו לפי למן הגמרא ד דקאמר קסבר שמואל איסור חל וכו' אבל אפשר היה לומר דהוה ס"ל דחד לנופיה ולא איכפת ליה כמאי דהוה עני' למכתב לא תכשל בחלב תדע לך שהרי רש"י לא הקשה לאותו הלשון עמו אלא מר"ע דלקמן הא לאו הכי הוה אחי ליה שפיר :

ובמה

ספרש"י ז"ל דאילו למעטו דם ושמה לא אינטריך יש לרקרק נימא דאינטריך למעט מכישול לחודיה : ונראה דבישול דקרא כולל אכילה ואכילה דהא אפקיה לאכילה כלשון כישול : ומ"ד לוקה דהא אפקיה יש לרקרק אמאי לא קאמר דשאכי הכא דרבי גדי כי היכי דקאמר לעיל שמואל ובקל ית' :

מתיבי

המכיל וכו' : חייביש לרקרק דילמא הכא כבישול דוקא חייבי לא כאכיל' ומשום דאין איסור חל על איסור ואי פריך אלישנא קמא דכי היכי דעל אכילה לא לקי אבישול כמו לא לקי היכי כתב רש"י ז"ל אלמא חף על גב דאקירי וקיימי אתי איסור בשר כחלב וחיל' עלייהו כנראה דמעט איסור חל על איסור פריך וכו' דכ"ל למקשה דבישול דקתני כברייתא היינו אכילה כמו דומיא דרישא דקתני המכיל כמו חלב פטור והיינו כמו אכילה כמ"ט התוספות דפטור אבל אסור וכו' דאין לומר דנקט רישא כישול משום פ"א דזה נראה לו דוחק ונריך לתת טעם לרש"י ז"ל למה כתב שא"א מריבוייה דגדי כפקא לן וכו' ופשיטא הוא :

תוספות

בין דעל אכילה וכו' מישת' וכו' אף על גב דמ"ט התוס' הוא הלשון השני דקאמר ואי אומ' וכו' כונת התוס' להקשות בן משני טעמי אי משום חומר אי משום דטפי הוה לן למילף : אכילה שלא נזכר בכתוב מכישול שבו מזה שכלמוד כישול הכתוב בהדיא מאכילה שלא נזכרה בכתוב :

ת

בחלב אמו וכו' אין לי וכו' פרש"י כלו' עו' : הנהנה נראה פשיטא דלא בעי למימר אף לי לא בחלב אמו אמו מדוייק דא"כ הוה ליה למבעי בחלב גדי בעו' שאינו אמו ממש מכין חלף ודאי דאין לי חלף בחלב אמו דקאמר היינו כלו' עו' : והכונה לרש"י ז"ל דהאי תנא ס"ל דגרסי הוא דוקא וכיון שכן גם אמו דכתוב ביה הוה אמו דוקא דגבי מעט כת' ונדי אחרינא דריכה אכילו שאר בהמות כגון עגל וטלה היינו עגל במינו וטלה במינו אבל פרה ורחל בגדי לא שצטנו כי ה"ט מיתורא דקרא דבחלב אמו ולמן' :

סוגיית פרה ורחל פרק כל הבשר

בשאינו מינו מהני לן הק' ודלמין כמינו מגדי א
אחרינה דרכי שמעין ליה ומה שפרטי דאי ס' ל
האי דגדי הכל כמשמע אפילו עגל וטלה למה ליה
לדכוי חלב וכו' פי' דאי הוה דיבוי וגבי דיבוי
כתיב בחלב אמו ע"כ היה פירושו דאמו קאי אמין
זה כמין אחר מדלא כתיב בחלב אמו וקאי אמו של
גדי לכל מין ומין דמרכיב מוניה דכמין בשאינו
מינו אביד ומשום דס' ל לתנא דהוי דוקא ומשטא
כתיב גביה משום הכי אינטרי בחלב אמו אחריני
ואידך לברייתא דלקמן והשתא התוספות ורש"י ז"ל
פליגי בהכי דלרש"י ז"ל אי גדי הוה כולל גם מחלב
אמו הוה שמעין מין בשאינו מינו ולכעלי התוספו'
ז"ל לא שמעין מאמו אלא אמו של כל מין ומין בפני
עצמו ולהכי נריך קרא יתירא וכין לדעת התוספו'
בין לדע' רש"י כמין א' בפני עצמו כגון גדי בגדייה
שמעין ליה מגדי אף על גב דלא כתיב ריבויא
דחלב אמו:

ויש

לדקדק אמאי לא עשה התנא הק' ו
בגדי ועו דעלמא שאינו אמו ולא
באשרה עמו שהרבעה ונאסר בניסול והשתא לא
שייך למפרך מה לאמו שכן באשרה עמו בשחיטה
נאין לומר דלהך ק' איכא למימר כהמה טמאה
יוכיח דהא איכא פרכא שאפילו כשרה בחלב ע
עגמה מותר מה שאין כן בפר' בחלכה דאיתרכאי
מגדי וכמ"ט התוספות וכמו דפרישי גם לרש"י ז"ל
ועוד דהתם שאני שאין איסור חל על איסור ורש"י
ז"ל דקאמר ולהכי נקט וכו' דפעמים מקשה על סוף
הדין כגון דקתני סיפא פרה ורחל וכו' לדוגמ' ב
בעלמא נקטי' לאשמעין כלל במדות דפרכינן
אסוף דינא ג' כ' כי הכא אי הוה מקשה הכי אכל
ודאי שאין הפרכא כמקום הזה כלל' ואיכא למי'
דהך ק' פריכא הוא ואיכא למימר מה למין כמינו
דין הוא טיהא איסור בניסול שכן יש כמינו איסור
שחיטה כגון אמה ובנה מה שאין כן בפרה ורחל
בגדי דלעולם לא אתי לכלל איסור זה' אך קשה
דבהדרה הק' למקומות ולא שייך הך פרכא ונימא
ומה אסור רביעה שאינו נוהג בעווגדי דעלמ' נוהג
בפרה ורחל כחיה איסור בניסול וכו' והשתא ליכא
למימר איסור שחיטת אותו ואת בנו יוכיח שנוהג
כמינו דהא מגדי שאינו אמו עכדינן ק' וכשלמא
פרכא שייך ביה וליכא למפרך מה לאסור רביעה
שכן נוהג בכהמה טמאה דאיכא למימר איסור
בסול כשר טמאה עגמה יוכיח שאינו נוהג בטמאה
ונוהג בפרה ורחל וכו': ונראה דכד פריך מה
לאמו כגמ' ה"ק דהך ק' לא יתכן קיימו' אס' לא
שתאמר דבחלב אמו קמא אינו אמו דוקא אלא ה"ה
גדי בעו והא מנא לך דילמא דוק' באמו קאמ' קרא
דאיכא איסור שחיטה אבל מין כמינו' שאינו אמו

לא ילפינן משום משום דאיכא למפרך שכן באשרה
עמו וכו' ולפי' ה"ר יוסף ט"ע ספי' רש"י משמו לקמן
בברייתא א"ש דהא אחותו אכתי לא שמעין אלא
מחלב אמו יתירא והשתא לא ילפינן מגדי קמא
אלא דוקא באמו ומייתי תלמוד הברייתא האחרת
דרכי לן גדי בגדיה שאינו אמו:

כלל

הא

למה לי קרא יש לדקד' אמאי לא בעי
כמי לדע' רש"י ז"ל דמגדי אחריתי ידעו'
עגל וטלה להאי תנא דלמה לי האי קרא דמיהך ק'
גופיה ידעין ליה' ונראה דכיון דגדי מיעט
הוי הייתי אומר דקרא מיעט הק' ומין לדקד'
להאי תנא לכתוב רחמנא לא תבשל בהמה ורכי
כל בהמה ולא לכתוב אלא חד גדי והוה מוקמינן
ליה אטמאה ולמה לי למכת' תלתא גדי חד למעט
וחד לרכות וחד לטמאה: ונראה דהייתי אומר
דגדי אתא לאורוי פירוט דלא תבשל בהמה דהוי
דוקא גדי כי היכי דאמרי' נכי כלל ופרט אין ככלל
אלא מה שכפרט ולא מן' לשתק מהכלל:

הא

למה לי קרא הא אתיא לה ק' דאף
על גב דאתיא לה מק' אינטרין קרא
משום דאין מוהירין מן הדין ואין עונשים וכו':
ונראה דהכא הוי הק' לנלות לנו דבגדי אחריתי
דרכי קרא אפילו עגל וטלה קאי בחלב אמו קמא
ושמעין מין כמינו והיכא דהוי לנלות בעלמ' אחרי'
דמוהירין מן הדין:

תוספות

פרה ורחל ואת חיה ושוף
וכו': קשה דאיכא לטכרך
מה לחיה שכן אפילו כשרה בחלכה מותר וכן אותו
ואת בנו שאינו נוהג כה ושאר קולות נמי כגון חלב
וכו': ונראה דהק' הוא מבח איסור רביעה
דאסור רחמנא מין בשאינו מינו והטעם לפי שהם
כפרדים זה מזה ולא רצה הכת' שידבקו ויתחברו
ב' מינים אלויחד ואס' כן כחיה עגמ' שלא אסרי'
רחמנא בשחיטת בנו היינו משום דכמינו דהוי מין
א' לא אסרי' אבל שלא כמינו דאסרי' בהרבעה
יהיה אסור ודכותא איכא למימר לאידך פרכא
דפרכינן שמותר כשרה בחלכה דהא כל כח הק' ו
הוא כמין בשאינו מינו ונריך למפרך מה לחיה
בגדי בשניהם יחד וכוה' לא ימנא שום פרכא שיה
כנר' לי' א"כ התוספות מקשה למקשה שהקשה הא'
אתיא לה ולא ידע פרכא דרב' אשי דהא לדרידיה
תקשי ליה חיה יוכיח וכוה' אינו עול' תירון כי אס'
לפרכא דשחיטה דגמ' ק' ל': עוד יש לדקדק
לדעתם דהך יוכיח נקשה אותו לקמן דאתי מכנייא
ופרטי' דאתי מק' ולא שייך למימר דעדיפא פריך
דהתם קאי הק': ונראה דהתוספות ס' דאתי
מבנייא היינו ממה מינו דלא שייך ביה יוכיח
ומפרטי' כפי' ה"ר יוסף ט"ע פמכיה רש"י ז"ל דכתב

לפך

לקמן כקו היינו אליבא דרבנן דחיה ועיף נמי אסירי :

תוספות

מה לאמו וכו' תימא לרבנן חיה תוכיח וכו' פי' ואף על גב דמיה שבחיה מותר חלכה הוי מין כמינו שלא במיניק ואתי והערבא דנמרא דשט ט כטלה משט דחיה יוכיח : ועוד דהק' מניין למעבד ליה מחיה גופא שלא באסרה עמו בהרבע ונאשר וכיטול ואין להקשות מה ליה שכן ט טבה כיסוי שעיקרי הק' כאן הוא בעבור שמיני אלו כפרדים וה מזה שהפרידן הכתוב כנון רבעה ושחיטה אבל בעבור שהטיל בחיה מנות כסוי ובפרה וגדי לא הטילן בעבור זה לא יפרדו איש מעל אחיו :

תוספות

ת"ל כחלב וכו' ורבי יוסף הגלילי וכו' מואל דאמו דריש ושאר וויין דכ' אמו לט' דרשא אתו א"כ אגב אמו קמייחא נקט אמו בתלתא : ויש לדקדק לר' יוסי א"י כוליה קרא להכי אתא למעט עוף : ונראה דה"ל לכתוב לא תכלה כחלכו ומינא הוה משמעטין עוף דאין לו חלב : ויש לדקדק בטעמתי' הליבא דר' ע דרריש תלתא גדי יתירי וחד גדי למעטיו עוף וע"כ היינו כחלב כהמה דהעוף אין לו חלב א"כ לשתוק קרא מכחלב אמו דמתא למין שאינו כמינו ומדחינוטריק למעט עוף כחלב שמעינן דמין כשאינו מינו אסור : ונראה דהיינו אומר דגדי אתא למעט אפילו פרה ורחל וכ"כ עוף אבל השתא דרכיני פרה ורחל מכחלב אמו מעתה לא מועטין מגדי אלא עוף כדוקא :

תניא

אידך אין לי הלא כחלב אמו וכו' לפי ששמע רש"י ז"ל יש לר' במאי דפריך א"ה אחותי נמי תתיי מבנינא דלא הוה לה למפרך אלא אחותי נמי תיתי מאחות קטן לתורה מן דהא ליבא למפרך מידו אק"ו דקטנה ונראה דניחא ליה למעבד ק"ו מאמו דמפורט ב ככתוב בהדיא : עדיש לדקדק בהך דכעו אחותי קטנה מנין וכו' דהא פרש"י לעי' דגדי משמע ל' גדי דוקא דאין ס"ל הכל כמשמע אפילו עגל וטלה למה לוי לרכווי חלב פרה ורחל וכו' : ותימיה השתא דרכיני מאידך גדי אפילו עגל וטלה וכתב אידך כחלב אמו ע"כ כל חלב רכי קרא אפי' חלב עגל וטלה ומינא נשמע בין אחותי גדולה בין אחת קטנה : ונראה דכשלמא אי משמעית גדי הוה כולל אפי' עגל וטלה גם כחלב אמו הוה כולל דקאי אמו ג"כ בין אכלב עגל או טלה מין כשאינו מינו כדפרש"י לעיל אבל השתא דלא הוה אלא מותירא דקרא אמרינן דמקרא לא רכיני אלא מאי דהוה פכר דגדי דמגדי רכיני הכל אבל תכחלב

אמו לא רכיני לאחותי קטנה : אחותי גדולה נמי וכו' מקטנה ומיניה מני למפרך דתייתי אחת גדולה לכ ששמע רש"י ז"ל ובקל ית :

א"ה

ו"ל

ה' דיוסף ט גשמת : רש"י ז"ל ל' דכ"ש דאחתי קטנה אחתי מכניינא לאו היינו מק"ו כמו שפרש"י אלא ממה מנינו ואי קציה לך אש סן מאי כעיה היא ענמה כחלכה מכין ניה דממה מנינו דאמו אחיה ולא כעיה לחתיי ט"ו האובא כל הכך ויכח ללקמן : ונראה דהא"כ והוה פריך ליה הפרכא דלקמן שכן כגיפוי וכו' אלא דנחית למעבד ק"ו וכל כמה דמני לקיומו מקיים הק"ו עה דסת' ליה רב אשי ובקויתרו בסת' נמי המה מנינו ולפ"י רב יוסף ט' ע' דהא' תנא היינו תנא גופיה דלעיל : יש לדקדק דהתנא דלעיל קאמר מקרא תניינא פרה ורחל ורחל בכנסה עמו לדיר ואמאי נ"ס תפסת מעט תפסת ואולי איירא ברחל שלא בכנסה לדיר ודחיק :

ד"ה

ענמה כחלכה מנין התוספות כתבו למעלה כד"ה כחלב פרה דפרה ב כחלב ענמה הא דרשינן לעיל כל מקום שנאמר גדי וכו' והשתא כעיה היא ענמה כחלכה מנין וכו' דמ"ש הת"ם כחלב ענמה היינו חלב מאמו אבל היא ענמה כחלכה לא ידעינן אלא מכחלב יתורה :

ו"ה

במקום שלא נאמר פרי עם פרי וכו' לכאורה נראה דעבדל ק"ו משחיטת אותו ואת בנו וה"ק שחיטת את ואת בנו שאין פרי עם פרי אסור בו פרי עם האם אסור בו כשול ט שפאסר פרי עם פרי אינו דין שפאסר פרי עם האם ולפ"י מ"ש רב אחרכוני קוסין סוקיא ה"ק רכישה יוכיח שאסור פרי עם פרי ומותר פרי עם האב :

ו"פ"ך

התא זרע האב הא גרים וכו' : יש לתמוה דאף על פי כן הא שפיר כרכיני מיניה דח מרא מיהא איכא : ונראה דה"ק דהכא לא הוה טעמא משום דהוה פרי עם פרי כלל אלא משום קרבת האב היא דגריש תדע לך דהא אי הוה אפכא וכו' ופריך רב אשי טה לפרי עם פרי משום דהוה גופ' יש להקשות דאי פריך אריש דינא דהוה שחיטה לא הילל אלא מה לפרי עם האם דהוה גופ' ואשכאזר דשפיר שייך פרכא אלא דאיכא למעבד הק"ו כיהיכי דעביד לעיל באידך כרייתא וכימא הכי ומה פרי עם פרי דאינו אסור כשחטה אסור כשול פרי עם האם דאסור כשחטה א"ד וכו' והשתא שייך שפיר למפרך אריש דיבא מה לפרי עם פרי שכן כ' גופ' אכתי תקשי דכי מעיינו שפיר נרא' דאק"ו דשחיטה ליבא למימר מה לשחיטת אמו שהם כ' גופים דוס אינו חומר מה לשחיטה והפרכא היא מה ל' לשחיטה שכן בהג"כ גופים וזה אינו חומר כענין ל' א' שחיטה

פחיתה כדפרישי נאמן מזה דליכ' שום פרכא כהן
ק"ו חלא אבוק דינא ולכן כתב בעל הליכות עולם
שהוא כלל מחודש לא מנינו רובמותוכתלמוד :

ונראה לי דעיקר הפרכא היא דיו אסיף דינא וז'
מה לפריעם פרי דסוף דנא דב' שול טהם כ' גפוי
ובין שכן דיו טיהא אמו ככ' גופים ואף על נכ ד
דמפריך ק"ו אמרינן דיו לרכבן : ואי אמרינן
דכונת רב אשי למפריך דיו נוחא נמי מאי דאויכא
למפריך בהך דפריך רב אשי טכן כ' גופים דנראה
טהיא פרכא מסכרא ומכליעין אותה כתרן הק"ו
ונימא ומה שחטה שלא אסרה פריעם פריעם
היות טהם כ' גופים נאם פריעם האם ביטול שאם
פריעם פרי ח"ד וכו' ואע"ג דכסודינא דאמרי ביטול
שאסר פריעם פרי לא מנינן למי' אף על גב דהו'
כ' גופים דאדרכא מסוס דהו' כ' גופים הוא דאסרן
מ"מ כיון דמקיים הוא הק"ו דריש דינא דהיינו פרי
עם פרי שלא באסר בשחטה אף על גב דהו' כ'
גופים נראה דשכיר מכליעין ליה כתרן הק"ו וכמה

כלל שפירשתי דכונת רב אשי דהו' דיו אסיף דינא ככל
דאע"ג ולזה לא אמר רב אשי אשיקרא דינא פרכ' כדלעיל
דאין תוספת עד שיפרט וכו' וז"ל דה"א

מכליעין דאחי למעטין נתינה דגוי
כלמד ולדבריהם ז"ל אי היה כתי' לגר תתננ' או לכברי
מקרי ולא עוד הייתי ממעט הקדמה לענין מכירה וה"ק
הנב' דדקא כנתינה הגר קודם אבל במכירה זה וזה
פרכא טוים : ולכאורה נראה לדקדק דכברי התוספות
במה שכתבו דמסכרא כלל שום קרא ידעינן ל'
להקרי טהם אמרו לקמן דגרי הא' דלא לפי ליה
וכו' : ונראה דדוקא כלל שום קרא הו' הסכרא
הכי אבל כתר דכתיב קרא הא' דחתא למעט לגר
דלא לפי ליה וכו' :

ובשמעתין פי רש"י ז"ל דטעמי דר"א
מדכתי' מכירה ונתינה
כאמנעו וכו' דאי דוק כתיב הוה ליה למכתב הכי
תתננה לגר ותמכרנה לגוי : ויש לדקדק לר' יהודה
או דכתב רחמנא לחלק למה לי לכתב הכי תתננה
לגר ותמכרנה לגוי : וה"ו אמרינן באיזהו בשך דאי
הוה כתיב את כספך לא תתן לזכרך ואכלך כ'
במרכית הוה משמע נשך דכסף ורכית באוכל :
ונראה דה"ל חלא כתב או בהדיא לחלק ואה"ל
דמשמע נמי הכי לחלק וזה אינו ממה שיקשה לר'
יהודה אמאי כתב או ולא כתב בגוונא אחריתי :

אמר קרא כי קדש היא : יש לדק'ק
לשתיק מלא תאכל כל תעבה וידעי
ליה מדאמרינן כי קדש היא לומר דאין מעשה
קדש : ונראה דאי לאו כל שתעבתי הייתי מפרש
לקרא לחומר פרכי יתקן הסנדלר דאלו נערות

דרדיש מה קדש אסור אף מעשה שבת אסור א"ל
הייתי חומר דמ"ס חומר דשבת הייתי חומר ד'
דמעשה שבת אסור להכי אינטרין ביקדש הוא
למעט :

עור קצה לי מאי פריך משנת דשאני שבת
טאינו גוף הדבר הכיכל' חלא הכח
מכחה קדש וכדמיתא כנמרח לקד' : ונר' דשבת
כפי ה'זמת דמי ממש לפי' לוכמ"ס התוספות חלא
טהם ז"ל הדחק משום דאינו ניכר וכו' ואי ליה הוה
קרא דקדש היא לכס הייתי חומר דאם רי' כל מעשה
שבת מכל שתעבתי לך ודמי ממש לכס וחלב
ולהכי אינטרי קרא למעט ולומר דכי' דאין ניכר
המעשה טעשה בשבת ל' דמי לכל' שתעבתי לך :

ולרבי יוחנן הסביל' דדרש מהיא קדש
שכל מעש' שבת אסורי' ז"ל דחריש
בשיר ובחמור וחוסס פי פרה דמעשה'ס מתריס
ואינו אסור מכל שתעבתי לך ולדידיה ליכא ק"ו
בשבת היינו טעמא מסוס דמסכרא אית ליה דלא
דמי לכל' שתעבתי לך דהתם אין האיכו' עגמו זאכל'
חלא הבא מן הוריעה זק"ל :

מדגלי דתמכא גבי כלאי הכרס פן
תקדשו' קצה לי ל' לתוק מפן
תקדש ללמד היתר בכלאי זרעים וההיתר ידעינן
מהיקשה דכלאי זרעים לכלאי בהמה ואסור בכלאי
הכרס מכל שתעבתי לך וזה הק"ו קיימא לתירון
בתרא שכתב התוספות כד' פן תקדש : ונראה
דאי לא הוה כתיב פן תקדש הייתי מקיים היקשה
להיתר אכיל' ומכל שתעבתי לך הייתי או דאסורי
זרעים באכילה אבל השתא דכתי' פן תקדש להיתר
ע"כ מהיקש שמעינן דגם באכילה מותר :

ולתירוץ קמא שכתבו התוספות דכלאו הכי פריך
שפיר ז"ל דמהיקש' זרעים לכלאי בהמה ידעינן
דכלאי זרעים מותר' בין באכיל' בין בהנאה מסוס
דאין היקש למחנה :

וכלאי בהמה גופייהו מכלן וכו' אי לא
הוה קרא דכלאים מפורש הייתי
חומר דאינטרין היקשא לאקושי כלאי בהמ' לכלאי
זרעים מה זרעי' באכילה אכירי ובהנאה שרו וכמו
דפריך לעיל ואימא וכו' :

מדאסר רחמנ' כלאים לגבוה אין לרין
לעולם דלה דיוט נמי אסר ואינטרין
למ"ס דאי לא הוה אסרי הייתי ממעט כלאי לגבוה
מדכתי' אה גבי קדשי' למע' כל קדשי' שנעבד כה"ס
עבירה דמותרים וה"ה כלאים וכ"ש דלה דיוט הוה
שרי ואינטרין למיכר כלאים לגבוה וכ"ש דלה דיוט
אסור ונראה דכ' הוה ליה למכתב אסור לגבוה
הדיוט

פרק כל הבשר חייבים קיה

הדיוט ומכש הזה ידעה דלנכיה חבור וכהלך כן קיה
 כפרק כל האקורין גבי טרפה מכלן :
 סקן ליתקרו וכו' חענכ דכפרק
 שילוח סקן דרש מתשלח דאפי
 לרבר מנוה תשלח ואינו דוחה עשה דקבורע לא
 שמעי מיניה דלנכיה חבור דכהו דישלח הנכור
 לקני' מניית שילוח חכל אס הקריבה שתהא חקור
 לגבוה לא שמענו להביה גרף למרן לא אמרה
 תורה שלח לתקלה :
ובמה
 ספי' רש' ומתחי' הוא חותר ואבר
 וכו' יש לדקדק דהא ורעים וכסר
 כחלכ מתחי' כל מין ומין היו מתירי' ונראה דהתם
 לא חקרי ורעים אלא אחר הת' לדה הכמנך מהס
 וכן כסר וחלכ ונ' ע' :
תוספות
 חרש כסור ובחמור ויש טע'
 וכו' וכפרים אלו הם לפי הפי'
 שכתבו דקאי אסור וכו' ולהאי דמשני הנמרח לם'
 חלו מקרה דחלה ל' למה שכתבו התוספת למע'
 דה' כל שתעבתי רמאסר מעור וכתות מכלל
 דלהדיוט שרי ולא אמרו דמשך איש פריך משום
 למי' חלה וכו' נראה דהיינו טעמא דקרא כתיב
 האקור גבי מעור וכתות והדר כתיב ומיד כן כסר
 לא תקורכו את שא וואי כולי קרא המעור לא אינט'
 חלא כדו למכתב ט' לא היה ליה למכתב האקור
 חלה גבי חלה לחודים יומא ומעור וכתות וכו' לא
 תקריבו את חלה ומדכתב האקור ואח' כ כתב ט'
 ג' כן נראה ש' לא שמעי' את' דלהדיוט שרי וכו' :
עור
 כתבו ואת הורעים וכו' דאי כל מילי
 דאי כל מילי שרי ואף מעשה שכתו וכו' ויש לדקדק
 כל שתעבתי דהא השת' ס' להך ג' דשכת וכסה
 בחלב תרתייהו שיש ונראה דגם לספרי אומחלקי'
 בין מעשה ניכר לזן כי כתיב קרא לא את' חלה
 לכסר כחלב דניכר ולא לזנת אף קס' דמה מקשו
 ממעשה שכת דשאני שכת שהוא חמור ולא ידעין
 ליה מאלה ונראה דלשאי' ג' לא שאט ליה א' כ'
 דרוכע ונרכע אקורס לנכיה לאומני שאקורין
 כמותה אלא מוס דמאיסי טפי אף קסת תימא
 יומא דקרא את' למעט כהדיוט גבי שכת ואת'
 לומר דדוקף גבי הדיוט מותר הא לנכיה אקור
 גרא דכין דמעט קרא דאין מעציה קדש לגמרי
 מעט אפי' לנכיה דכין דאין מעציה קדש מהיכא
 תית' אקורא אי כיו דאין מעציה קדש לא משיים
 דאורי' להדיוט הלא לנכיה :
עור
 כתבו דלא שייך מכל שתעבתי הודעי'
 וכו' דאפילו בלא חרש חבור וכו'
 וק' למה נתנו טעם לחורש כסור ובחמור ולא
 בחוק פי פרה ויש כ' דקא' ודא' בחוסס שלא

בשעת מלאכה אינו עובר ונראה דהת' כח' ס' לא
 גרף למיכ טעמא מסי' דקרא כתב האקור
 וכפרה לא כענין הדומה דה' ק לא תחסס ססור חכל
 גבי חרש דתל' אוקורא כענין חרש דכתב לא
 תחרוש אינטרוכו למי' דלא תחרוש לאו דוקא וכו'
 עוד כתבו ואת' למה לי קרא חלה הא מדאינט'
 דוכע וכו' ק' דאפי' דאינט' מן הכהמה לרוכע
 ואינטריק חלה דהייתי' או דשאר איקורי' שבעה ד'
 בהם עבירה אחו' מק' דבעל מוס שלא נעבדה
 בהם עבירה כדאית' פ' כל האקורי' והתם פריך מה
 לבעל מוס שא' ניכר ליה איכא לחומר דהתם קרא
 דוכע ונרכע כדו לעשו יוכיח מנייהו אפי' דחינו
 ניכר אקורי' מה לרוכע ונרכע שכן כמותה כעלי'
 תומין ויכחו ואתו כמה הנד להכי אינט' חלה וכו'
 דאי מוסס הוא לשת' מרובע ונרכע ואנא ידענא
 דאיקורי' שא' איקוריס מכל שתעבתי לך ולמה לי
 מן הכהמה להא חלה לאשמעי' דשאר איקורי' שרי
 ולשת' מאלה וטפיר הקס' התיספת זל' :
עור
 כתבו וכתו וכו' מ' מילך חרש וכו' הך
 מ' שכתו קס' מאד להולמו דנהי דילפי'
 חרש האקור להדיוט מק' דרוכע מ' היית טועם
 דלנכיה חבור ולהפי' אינט' חלה ונראה דכונתם
 לו דכיון דמכל שתעבתי מיעט חרש כסור וחוסס'
 שתינו ככלל איקורא דקרא מעתה אף כסורא לומ'
 דכל שתעבתי מתא' לאסור לגבוה כיון דעיק' קרא
 דהדיוט כתיב ואפי' אינו ככלל דקרא לא את'
 לאסור לגבוה וזה דחוק כדבריה' ז' ור' אית' ת' ספי'
 הרא' ז' כזה ולא כתחורו דכריהס ז' עש' מה
 שכת' כס' ויש יתרוך הרבה כלשון כיתרון שא' ר' מן
 החסך עור כתבו ז' דאי לא חלה היה אפרי'
 מדכתיב מן הכסר וכו' אף לדקדק לשת' מה' ל'
 ומכל שתעבתי ידעין איקורא דהא השת' למוס'
 דקרא דמן הכהמה את' לומר דהא להדיוט שרי
 וא' הת' לעיל מן דרוכע ונרכע דכמות' ז' שרי
 להדיוט כע' דמאי דשרי דוכע נרכע להדיוט זיינ'
 כע' ח' דלית כיה מית' דאי כשני עדים נס' כרוכ' ז'
 ונכע אקור וכדאית' כפ' כל האקורי' וט' ז' מ'
 כמות' פ' דשיך כהו מית' היכא דיש כ' עדים
 ומע' א' קילפו התי' ויש מ' שאל' ל' כדו התי'
 לשת' קרא מלא ומדאינט' יומ' וכתו ד' ע'
 דשאר איקורין מותר' דאי חלה לשת' מני'
 ומכל שתעבתי ידעו חלה ודאי דחת' לאשמעי'
 דוקף הך אקורי' הא שא' איסורי' לזמה ת' אור
 למה לי מן הכהמה אינט' לו דלהדיוט יהא מותר'
 וכ' ש' התוספות ונראה דהייתי' אומר דאינטרוך
 מעור וכתות כ' היכי ללא פטיע' וכימא דמן הכהמה
 את' למעט מעור וכתות וק' אמר דדוקא מוכפ'
 ונרכע אקור הא שא' איסורי' מותר' ולהכי אתא

סוגיית פרה ורחל פרק כל הבשר

אמר

לרש לקיים וכו' ח"ל רש ויחזי פערות
כמה דורות קודם רכ אשי והקושיא קיימא נכ לרב
אשי ח"ל חוקא לרש לקיים פריך כערה וכו'
מאז לאיבא כמה דרשות כפרק כל עשה בהך

אי

מהתם היה חמינא וכו' והשתא הך קרא
לרש לקיים אינערין לדרשא חסריתי

תוספות

וגאמר להלן וכו' ה"א דהנחת
הנוף בלא חכילה פ"י דמי לאו
האי קרא הייתי אומר דהכתוב לא אהר כי אש
הנחת הגוף כי הריא דהוי הנחת כעילה דהיינו
הנחת הגוף זה ה"א חכילה נמי דהוי הנחה אבל
שאר הנחות לא אבל השתא דאבר חכילה ומינא
שמעין דה"ה שאר הנחות הגוף כי הריא דכעילה
דעדיק טפי אודמי לחכילה מעתה קרא חסרניא
לשאר הנחות הוא דאתא ומ"ש התוספות הנחת
הנוף בלא חכילה לאו למימ' אבל חכילה לא דהו
חכילה בכלל הנחה היא ועוד דהשתא נמי
בימא דקרא אתא להנחת הגוף אבל מ"ש התוספות
דהנחת הגוף בלא חכילה הוא כמראה מקום לנו
זהבונה לומר דהנחת הגוף כי הריא דהוי בלא ח
חכילה דהיינו כעילה אהר שכתו' וה"ה חכיל' אבל
שאר הנחות לא בכלל

בהנאה

מנין ומה ערלה וכו' קשה
בהנך תלתא קראי לא לכתוב
דמאנא בערלה ותיתי מחמץ כק' ושהיתה לו שעת
הכוס והאסור וכו' ברכתמה לחמץ סכן ענוש כרת
כלאי הכרס יוביא ונראה דאעיקרא
דרינא איבא למימר כפילה תוכיח שלא היתה לו
שעת הכוסד נזות כהנחה כלית כהעור והרוטב
דף ק' דחכילה לא היתה לה שעת הכוסד ח"ל
חבני ערלה כתיב לבס' וכפרק כל עשה לרש
לנטוע לרכים והיינו לומר דאתא לומר לבס' לכל
זרמיסם ולתתיר הנחה

לא

לכתוב קרא בכלאי הכר' ותיתי מהנך
איבא למימר דקרא אינערין לומר
דעוון טרפה לחד שינויא דתוספו' דלעיל ולאירך
שינויא דלעיל דפתכו דהיה ליה למכתב כן ת
תשרף וכתב פ' תקדש לאיסור הנחה וכו' וכלל
ית ונס בני חמץ ק' כפי האי בנזח דתיתי מתרוניה

מה

לערלה סכן לא היה לה שעת הכוסד
קשה בימא מיר' כלאי הכרס יוביא
דהיה לה שעת הכוסד כדאמרין לקמן זאת אומרת
וכו' והשתא אתי מתרתי' ונראה דמי היה חמר
הפיהו פריך מה להנך סכן גדולי רדקע דאחרת
לשעת בעין קיימא וק"ל

אשך וכתוב לומר דנס שאר איסורי' כמשך וכתוב
חסריו והשתא קרא דמן הבהמה לא שמועין אתא
דלכדיוט שרי ולעולם בכל שאר איסורי' שנעברו
עכורה חסריו לנכיה להכי אינע' בלא בכלל
אמר
שכתבתו ביאור דבריהם זל נראה
דש לרש לנ' ספרים או מאי דפרך
כפ כל האסורי' נבי רוכע ונרכע למה לי קרא וכו'
הא תתיא לה ומאי קושיא הא אינע' כי היכ' דלא
דיעטי' רוכע ונרכע מקרא דאלה כי היכ' המעט
שאר איסורי' ונראה דהתם אית ק' ונראה דמקיימי'
קרא דאלה לשאר איסורי' ונרכע ונרכע אתת כק'
דניסא טפי לקיים ק' ועוד ג' לרדק בפני
האיות שפירנו דמן הכקר וכו' וקרא דמן הבהמה
השתא ע"כ אינע' לו דלכדיוט שרי כדפרטי' לעיל
דא"ל ג' לתק' מכל קראי מן הבקר ומן הנאן ומכל
שתעבתי נפקא ח"כ מאי פריך בפרק כל האסורי'
למה לי קרא וכו' דהא אינערין לו דלכדיוט שרי
ולע וכו' מה שראיתי שיש לשרר כדיוכור זה והאל
יראנו כתורתו נפלאת ומה אמר:

תוספות

פן תקדש ככר ביארתי כ
בדברי הגמ' מה שיש בין
התורן הראשון והשני וק"ל
תוספות
כלאי זרעים ומ"ת לקמן וכו'
וק"ל דלקמן כל שלא הוסיף
מאתים מעולם לא נכנס כאיסור הכל שתעבתי לך
ומולך לאסור ונראה דמ"מ כיון דאתי לכלל אסור
איבא למימר דבכלל לא תורע כרמך כלאי' היא
וק"ל

תוכפית

מדאסר דמאנא וכו' ומ"ת
ודילמא אינע' קרא להקדים
וכו' וזל דא"מ וכו' ויש לרש מהאי טעמא נמי הוי
פערפה הכיולמה לי קרא כטרפה כפ' כל האסורי'
ואם נאמר דטרפה שמעי' הך ספרא וזהו קרוב
לתירוח השני שכתבו התוספות ויש לחלק כתירוני'
בכל ית ודע דכפרק ינא רופן גרמי' קראי תה
לכהמת קולין ומד לקדשי והתם ה"א דחולין ה
היינו קרא דהבא דאת למעט דדיוט ומד לקדשי'
היינו אש עלו שירדו ומה אהתוספות קטו דילמא
אינערין היינו שלא יעלו דכיון דלכדיוט אסור
קרא לא אינערין אלא לאקדשי' ואח"כ הרביע
והמעמיק בעוון וראה כהריא דאין משס לרכב
התוספות נפתל ועיקס אף על גב שלכאורה היה
נראה שמ"ס היה קושי להכריח זל וק"ל

תוספת

מדאסר וכו' בתקו' הכתוב לעשה
וכו' וק"ל דא"כ היכי קאמר מדאסר
וכו' דלעולם דלכדיוט אסור ואינערין הכתוב
לכתב הלאו לעשה יקרוי אפי' לומר שבג"כ התוספות
לשעות בעין קיימא וק"ל

כלל

כלל

כלל

סוף ספר כיצד הרגל קב

הכל במה שהצדע טענה וכפירה עמיה ועוד
שהוא נופיה בזכר הכל מלאגמורו מפיו ועד אחד
שאין פני דומיא מהעצמות עדים וכדל' לדבר נאה
ומתקבלה

מלח דודאי ופשיטא היא מה שתורנו כדמהא
ועמא לא יליף כ"ס כיצור מאכילה סוף דברי
התוספת שכתבו דלא הייתי משיס' ת לא בחמץ
ק היכי קאמרי כ"ה דיליף כיצור מאכילה:
ונראה דע קר קרא לא אתא א"ל לכרת לא דמל' ג'
אנכ ארמי אשמעינן קרא דילפינן כיצור מופיה
וק"ל: ויש עוד לאלוה ילין בקוניה ויוכי ה'
ללמדה בהיותי מתגור פה קושטאנטיכה כי שכת
ק"ק נרוס יעא פח' ת סבמים שלמים מוכהקיס ה'
עליהם יחינו ולא העליתי כספר כי אס מה שיגעתי
ומגלתי בענין הכללים ולא יותר:

מתניתין

שור המזיק כרשות הכיוון
בינדיכו אמר להם רבי
טרפון ומה במקום שהקל וכו' הנראה לע"ד פשוט
בהכנת המשנה הוא זה כי הק"ו הראשון הוא ק"ו
מנושאים זה פ"ו מה ט"ו ורגל שכרשות הרבי' פ"ט רי"ג
אכ"ה גרשות המזיק תיכ"ה ט"ז ט"ז ק"ו טכ"ה
תייב חנו ט"ז ח"י דין שכרשות הכיוון יתחייב ט"ז
ט"ז ועל ק"ו זה אמרו לו רבנן דיו לכא מן הדין ל
להיות בכדון שיהא רש"ת המזיק דקרן כחומרנו
ש"ס לוכ"ה והוא דיו אסוף דיל' וזה ביארו רש"י ז"ל
כאן קרן כרש"ת המזיק שאתה מכונא מדיון קרן כ
כרשות הרבים וכונאמ' להם ר"ט ח"י לא אדון קרן
מקרן אמי אדון וכו' אחריו הק"ל של נושאים לק"ו
של מקומות ואעשה כן ומה רשות הרבים הק"ל כשן
ורגל חמור בענין קרן שחייב בו ח"כ רשות הכנוק ה'
חמור כשן ורגל שחייב ל"ס ח"י דין שיתחייב
כרשות הרבים דקרן ל"ס והוא ק"ל לר"ט דהשתא
לא אמרין דיו כיון דמרגל יליף ככוף דינא ואכ"ה
אמרו לו רבנן דסוף סוף ח"י לאו קרן כ"ה לא מ'
משבחת נר ק"ו וכמו שפירש רש"י ואמרין שפיר דיו
אריס דינא דהיינו קרן כ"ה: וכמשך לפי
זה שיעקר הדיו הוא אסוף דינא והוא פשוט ח"ך
ראיתי בדברי הרב מוהריב"ל ח"א שהכין שהדיו ה'
מראשית המשנה הוא דיו אריס דינא והדיו השני
הוא דיו אסוף דינא ואחריו נמשך ה' מוהר"ם הכהן
כח"א דף כ"ב לא יכולתי להלוט דכריהם ועיקר
בדבר האריך הרב כעל ספר בריתות כשער ח'
וכפ"י כתב שהדיו הראשון הוא ק"ו של רשויות וכן
כתב בהדיא הרב כעל נמקי יוסף דריו קמא הוא
דיו אסוף דינא: איכרא שכתב ל"שן ל"ע ק"כ
שכתב שהק"ו הראשון הוא של רשויות ולפי האמת
הק"ו השני הוא ק"ו מרשות לרשות: ונראה שדאי
שכן הוא האמת שהק"ו הראשון הוא ק"ו מנושאים
אלא שצדדי הק"ו הוא ומה ט"ו ורגל שכרשות הרבים
פטורים כרשו הכיוון חייב ל"ס קרן שכ"ה שלו חמור
ח"י דין שרשות הכיוון שלו גם כן יהיה חמור והוא
מה שהוכיח נמקי יוסף ז"ל בדבריו כאן שהק"ו הוא
מרשות

על כלל רב"ל מה הצד מגופיה פרכינן מעלם
לא פרכינן שגראה שהתוספות סותרים זה
בפ"ק דב"מ

פרק

שנים אחותן תוספות הגד
השנה שבהם ואת כיפר הכל יוכיח
הראשונים הקשו ק"ו ואחוק: כדכ"ו זה כיון דכלל
מסיד כדירי מפרק כל הכשר דאמר רב אשי משום
דאיכא למימנ' בכלה שאמורה באבילה וכו' ואל' ריש
לק"ס כל מה הגד מגופיה פרכינן מעלמא לא פ'
פרכינן הרב מוהר"ך ל"ב בח"א נתעורר כוה:
ונראה דשלשה תשובות בדבר ח"י התוספות ז"ל
לא הקשו וכו' אלא שכופר הכל שיש בו טענה
וכפירה ולמוד כמה הגד מפיו ועד ח' ומה ראית
לאפוקי מ"ה הוא זה כופר הכל ולא העדאת עדים
או כי הוא זה אינטריך למוד ממין הטעם כדלקמן
ותירנו דיש טעם חשיבה וכו' והוא דומא דהעדאת
עד ס מה שא"ן כן כופר הכל:

עור

דרך שני כמה שכתב הגד השנה ש'
שכהם טעם טענה וכפירה הם כאיס
דאיך גרס טעם טענה וכפירה להתחייב שכונה
ולוה הקשו שאין זו טעם דהא כופר הכל יש בו ט'
טענה וכפירה ולא שייך בו דך טעמא לאחיובי ט'
טכועה ותירנו שיש טענה חסוכה כמה הגד כמו
שפ"י אבל הוא דוחק לומר שהיקשה להם כן דהא
בכל מה הגד שבתלמוד אין אנו נריכי טעם לגרום
אותו דבר אלא ההשואה לכד: וכדוחק יש לומר
שהחוב' הקשו למקשה שהיה סוכר דעכדינן יוכיח
והוא רב אשי: והיותר נראה לע"ד דהא
דאמרין מעלמא לא פרכינן ש"י דומיא דכבילה
שהוא דבר מעלמא בערך כשר וחלב אמנם
בהעדאת עדים שהוא נופיה הוא כופר הכל שהרי
בשכר הכל כאו העדים והעירו וכיון שהעדאת
עדים גיפיה היינו כופר מגופיה ממש יש בו יוכיח
שיש בו דין כהפך: ולהכי ניחא לאגמורי מכופר

סוף פרק כיצד הרגל

ארסית לרכות וק"ל ונריך לעיין לפידוש זה כמשנה
מ"ט התוספות ז"ל ואין לומר דמרטות לרשות נמרין
וכו' כנראה דאינו כן פירושה דמתניתין וזה אינו
דהא כבר השרטנו דהק"ו השני הוא ק"ו של מקומות
ויחבאר זה כשנעמוד על דבריהם : וקידם שחבאר
דברי התוספות ראיתי לדקד' כמה שפרט' במתני'
ז"ל ומה וכו' שהוא פטור כדכתיב וכיער כשר אחר
וכו' דהא הק"ו קרא לא קיימא לקמן דהדר פריך
מידי כוליה נוקא קאמר' וכו' ומשני אמר קרא וחזו
את כספו כספו של זה ולא של אחר ואפשר דקרא
דחזו את כספו נולה לוכיער כשרה אחר שיהא
פטור לגמרי : ואין לדקדק במתניתין אמאי לא
עביד ק"ו דלא יהא ביה פרכא ונימא הכי ומה חיוב
נוקי טמון שאינו בלש שהרי אש פטור מעמון יטמו
בקרן חיוב לש' כרסות הניזוק שהוא באש אינו דין
שיהא כוהג בקרן דאכתי איכא דיו אסוף דינא
שיהא כחיוב הטמון שהוא בקרן כר"ה מה התם חני
נוק אף כחגר הניזוק חני בוק : ואין לדקדק
וחזר הק"ו על ענין אחר ונימא הכי ומה חיוב ת
תשלומין חני בוק שאינו בשן ורגל בשום אופי כהג
בררן חיוב לש' שניה כשן ורגל אינו דין שיהא כוהג
בקרן : וכבוגיא דיש העדאה לנדרות כתכתי
בוה ע"ס : ויש לדקדק בהך ק"ו דמתניתין
דאיכ' למפרך מה לשן ורגל שכן משתלם מן העליה
תאמר קרן שמשתלם מניבוי : ונראה דמני לומר
דהיא גופא תיתי בק"ו דזוק שלם ישתלם בקרן מן
העליה אבל לבי המקב' אהני דיו למגופו וכדמב' **תלמודא**
לעיל נבייש העדאה לנדרות וכו' :

תוספת

אני לא אדון קרן מקרן וכו'
לדבריהם וכו' הא דלא אמרו
התוספות דר"ט אית ליה דיו אסוף דינא ולא אריש
דינא ולכך אמ' אני לא אדון וכו' משום דלפי האמת
תרוניהו שויש בין דיו אריש דינא בין דיו אסוף דינ'
והחילוק ביניהם אינו כ"כ אלא שפשוט יותר הדיו
אסוף דינ' לפי שחומרתו הוא שזה למה שבא ללמו
וכוה אין לחלק אליבא דר"ט ולכך הוצרכו לומר
לדבריהם וכו' דלדידיה ב"ל דהיכא דמפרך ק"ו לא
אמרינן דיו :

עוד

כתבו ואל"ת מה לשן ורגל שכן הזקן
מנוי הכונה היא שדרבן להזיק שהרי
השן אין היוקו מנוי אלא רגל דוקא כדאמרינן
בפ"ק לא דאי הרגל שהיוקו מנוי וכו' כראי השן
שאין היוקו מנוי והכונה היא שדרבן להזיק וכמש'
התוספות לעיל דף ה"ד שכן מועדין מתחילתם
ולכך אמרו שקרן אין דרכי להזיק כלל למד' בחוקת
שימור קיימי : ואין לדקדק היכי יליף מקרן
שחיוב כר"ה למד' פלגא נוק קנס' כיון דמחובא מ
מקנסא לא ילפינן דהא דלפ' ילפינן ממוגא מקנס'

היינו דוקא שאנו למדים עיקר הדבר מקי"ט כמה
מנינו או כיוצא-בה אכל הכא לא מהני אלא
לדביא דר' חומר' הק"ו הוא כן ומה ד'ה ספטר
בשן ורגל חיוב כו' יחס קנס ממן דכ"ש שהשני כו'
אינו דין שיחמיר הכתובים כן : וכמה שכתבתי
בהאשה נקנית דאף ל' גב דמזינא מקנסא לא
ילפינן היכא דאינ' ק"ו ילפי' א"ש :

עוד

כתבו ואין לומר ארסות לרשות נמרין
וכו' וק"ל דהא עיקר' הק"ו השני הוא
ק"ו של ר"ה ויכ' קאמר' ואין לומר ר"ה ונראה
דה' פ' דהתוספות הוקפה להו' דמה קושיא היא זו
דמה לשן ורגל שכן היוקו וכו' שהרי כבר הק"ו ה
הראשון נדח וכמ' ש'ט' אני לא אדון קרן מקרן וכו'
ושמא תאמר דמ' שייך למפרך היכי הוה עביד
הק"ו מעיקר' כיון דאיכ' למפרך נאמר דמזינא אק"ו
שני וזש ואין לומר דמרטות לרשות נמרין כו'
ובמין אק"ו השני דאכתי איכא למפרך וכו' ופי'
דאף על גב דעיקר הפרכא היתה ראויה להיות
אריש דינא ולמה לר"ה שחיוב בקרן וכמו שהוא
בכל התלמוד מ"מ הכא איכא למפרך הק"ו פרכא
בענמ' שהן היוקו מנוי : תאמר בקרן שאינו בגן
ומכאיש התוספות ראיה מההיא דלקמן דכעני' ל'
למילף בקרן ברשות הניזוק ביתמיב כופר שלם
מק"ו דשן ורגל ופי' מה לנוקי שן ורגל שכן יטמו
באש והתם יש לחזור הק"ו מנישאים למקומות ונאמ'
כן ומה ר"ה שהקל התורה בשן ורגל לענין היוקו
החמיר בקרן לענין חני כופר רשות הניו שהחמיר
כו' תור' לענין היוקו אינו דין שיחמיר בקרן ברשות
הניזוק לשלם כופר שלם והשת' לא שייך למפרך מה
לנוקי שן ורגל אלא ודאי מדלא אפיך תלמוד הק"ו
ש"מ דברכא מיהא איתא ופרכינן מה לנוקי רשות
הניזוק דשן ורגל שכן יטמו באש ושייך פרכא אסוף
דינא : וזהו כונתם כפי הנראה בפשיטות אל'
שהוא דבר קשה מאד להלום שלא מנינו בכל ה'
התלמוד פרכא אסוף דינא לכד' בפרק כל הכשר
בסוגי' דפרה ורחל וגם שם תמה הר"ה הכיאו בעל
הליכות עולם וכבר רמותיהו כסוגיית פרה ורחל
ע"ש ג"ס שפרכא זו שייכא אשן ורגל לא ארשייות
ואפשר כד' חק לתרן ולומר דכונתם לומר דאין לו'
דמרסית לרשות נמרין וכיון שכן לא שייך למפרך
מה לשן ורגל שכן היוקו מנוי דע"כ היכא למפרך
אעיקרא דדינא ע"ש שבאמת אין אנו יודעים אמתה
וזש דמ"מ איכא למפרך פי' פרכא אחרת אעיקר' א'
דדינא דהוא קרן ברשות הרבים שהוא המלמד
ומכאיש ראיה לזה מדפרין בגמר' לקמן מה לנוקי
רגל וכו' ואמאי לא חזר הק"ו מנישאים אל' מקומות
ויילט לקמן מקושי' זו אלא ע"כ דקיס ליה לתלמיד'
בפשוט דאיכ' למפרך אעיקרא דד' בא דהיינו קרן

סוף פרק כיצד הרגל

קכא

כפר רשות הכין וכו' ואם דמשמע ליה דלא סני
 הק עמא למעבר ק' ודהיכי נומא ומה דה סהקל
 לענין כיוון החומר לענין כופר ומה שייך בוק ל
 לענין כופר דהא בזהמית את האדם הוא טעם
 לחייב ככופר אפי' טענין בוקין פטור :
 ומיהו התוספות מביאים ראיה משום דהך דחייב
 דכתיבא לא הוה סני חי לאו דקיס ליה לתלמודא
 דר"ט לא דריט כי אס הק' ושל נושאים עוד כתבו
 ובפ"ק דובחים וכו' הנה התוספות מביאים ראיה
 מובחים ותו מכו לאתויי ראיה מההיא דלקמן ד
 הפרק מה לנוקי רגל שכן ישנו באש דע"כ היא
 פרכא גמורה מהלא מכליע אותה בתוך הק' לא
 משמע דפרכא שהיא חומרא שהתורה נתנה בה
 חשיבא פרכא גמורה ואין מכליעין אותה בתוך
 הק' אלא ראשון דכיון שהק' הוא חן מן הסברא
 וכדכרישנא לעיל לכך מהני פרכא כל דהו למפרך
 ואין מכליעין אותה בתוך הק' לכך מיתו מוכחים
 עוד כתבו ואת' והיכי קאמרו רבנן וכו' הנה התוס'
 כפי הנראה אין עיקר קושיותם אלא על הק' ה
 הראשון שעשה משכתינו שהוא ק' של נושאים
 שהלמד הוא טן ורגל ושייך ביה להקשות דכשכיל
 חומרא קטנה שיש בלמד מית' כל מאי ראית
 במלמד אכל בק' השני שהלמ' הוא ר"ה דקין לא
 שייך למפרך ולא מודי דהא לא מיתנין אלא מאי
 ראית ביה במלמד וליבא במלמד כי אס חני בוק :
 וכנראה דהוא הדין דשייך למפרך לרבי טרפין כמי
 היבא דלא מפרך ק' דהוי כמו אליבא דרבנן אלא
 שהקשו התוספת' לרבנן משום דקיימי במתני' וק"ל
 עוד כתבו ואת' כפ' א' דינו ממונות וכו' והנה כפרק
 א' דינו ממונות מתרנים טס התוספות ז' וז' מ' ד
 איבא ק' השתא ומה עבודה דקילא דוחה שבת ק'
 קבורת מת מצוה דחמירא לא כ"ט ותימא דאין
 התוספות העלימו הקולא והחומרא דהא מאי ד'
 דעבודה קילא היינו שמת מצוה דוחה אותה ומאי
 דמת מצוה חמירה היינו שדוחה את העבודה א"כ
 כאמר ריו אסקוף דיבא דמה קבורת מת מצוה דוחה
 עבודה כשכ' ואל תעשה אף שבת לא ידחה אלא
 בשכ' ואל תעשה : ונראה דהק' הוא כן ומה
 עבודה שדחה מפני אחר דוחה שבת מת מצוה ש'
 שאינו דוחה מפני אחר כלל לא כ"ט והשתא ליבא
 למפרך ולא מדי או שחומר שהתוספות מעלימים
 הפרכא דקולא וחומר ולכך מקא' מפ' כיצד הרגל
 דאמאי לא אמרינן ומה טן ורגל הקל משלם כחנר
 הכיון כ"ט וכו' והשתא ניחא כפ"ק דיכמות שתירנו
 התוספות דאיכ' למפרך מה לטן ורגל שכן יש הנאה
 להקוין דהא היא נוסף ככניס בק' כמו שאנו עושים
 כאן אלא ע"כ אית לנו למיז' דשאני התם שאין אנו
 מוכיחים לא קולא ולא חומרא בק' ואפשר שעיקר
 לא א' הק'

בר"ה ולכן לא אפיך ליה אלא שהתירון שתירנו
 התוספות שכליע הפרכא כאמנע הק' ק' לדרך
 זה דנהי דהתוספות מתרנים הקושיא ראשונה
 שמקשי' אל ק' הראשון אבל הפרכא שיש לק' של
 מקומות כיון שאין אנו יודעים אותה אכתי במקומ'
 עומדת ומה הועילו בתירונם וכוה הודחקו לפרט
 דכיון דאיבא למפרך דיו לכך לא קפדי עוד למפרך
 קושיא אעיקרא דק' כיון דקמאדרמק' של נושאי
 לק' של מקומות הילכך אינו עולה כלל דהך זה :
 והנראה לי דודאי כך הוא האמת דלא פהכינן כי
 אס אעיקרא דריבא וכמו שהוא הנהוג בכליה ת
 תלמוד אבל הכא כהך ק' שייך למפרך אפי' אסקוף
 דיבא לפי שגריך כח גדול כדי לדרוש דק' דריש
 ר"ט והטעם הוא משום דקרא כתיב וקגון המשמע
 דאין חני בוק פלוג לא ברשות הרבים ולא ברשות
 היחיד ואף על גב דר"ט לא דריש ליה מ"מ כיון
 דעיקר קרא דוחה את כהפ' משמע שכולל בין
 בר' בין ברשה' ור"ט בא ללמוד מק' שהפקוק
 הוא פרטי גריד ק' גמור דלא להוי ביה פרכ' כלל
 לא אריש דיבא ולא אסקוף דיבא וכה' הוא הק' ד'
 דלקמן דבעי למילף כופר שלם כרשו' הניזוק שהרי
 מן הראוי היה שיהא פטור התם לגמרי כדאמרינן
 בפ' הפרה מדכתבי ובעל השור כקי דנקי מכופר
 ודין לן דק"ל כר' יוסף הגלילי חני כופר בין ברשות
 הרבים בין כחצר הכניוק ולכך אף עלגב דנהדה
 הק' למקומות פרכינן שפיר אסקוף דיב' דהיינו מה
 לרשות הניזוק דטן ורגל וכו' : עוד נראה לי דרך
 אחר שהנה התוספות התחילו בתחילת דבריהם
 ואחר דר"ט אליבא דרבנן הוא דקאמר ככ' דר"ט
 קיס ליה לדידיה שהק' הראשון הוא אמיתי אכלו
 לכך מקא' ליה לדידיה לטן ורגל שכן היקין מנו
 וכו' ואין לומר פי' דר"ט סמך אק' חני וכשאמר חני
 לא אדון וכו' לאו אליבא דרבנן הוא דקאמ' לה לא
 משום דאית ליה פרכא אק' הראשון דמ"מ שייך
 למפרך שפיר כלן דמ"מ אין תירון זה עולה יפה
 בזה שדחה ולו' דקמייך אק' של מקומות ושייך
 קושיא קמיתא דמה לטן ורגל תרע לך שהרי לקמן
 פריך מה לנויקין דרגל וכו' ואי הוה אפי' הק' לשל
 מקומות לא הוה קשיא ולא מירי ומאיה טעם לא
 אפיך לא ע"כ קיס ליה לתלמודא דר"ט הקל וחומר
 הראשון דמתניתין קיס ליה כאמת ולכך לא בעי
 למילף לקמן אלא כעין ק' דמתניתין ואס בן אכתי
 קשיא מה לטן ורגל וכו' : ומיהו אכתי איבא
 למירך דהיכי מסק לקמן בגמרא דשמע מינה יש
 כופר ברגל והיינו דלא אשכח טוס קל וחומר אחר
 אלא מרגל דאיבא כופר ביה ואמאי לא עביד קל
 וחומר של מקומו' ולימא חני ומה ר"ה שהקילה בו
 תורה לענין בוקין טן ורגל התמר לענין קרן כחני

כמה
 אלא
 טר
 כו
 נתי
 לא
 ריקן
 הוא
 רחם
 יא וו
 ה
 זכו
 עמיד
 אקו
 כלו
 ופי
 היות
 שהוא
 נרכא
 וכו
 ל
 שלם
 שנו
 נכאמ'
 יוקין
 חמיר
 רשות
 מה
 קו
 רשות
 אסק
 אל ז'
 ה
 כפר
 בעל
 רחל
 יות
 קר
 ד
 מוקי
 מית
 ח' ד'
 קרן

שק"ו נעשה כחומר דכבדא ונכח' כן זמה שן ורגל
שחין כונתם להזיק חייב כ"ש כרשות הניזק וכו'
אך מ"ט התוספות ומה היא חומרתו שעבדה נדח'
וכו' לא אתי מחזור למה שתיבנתי בסמוך ככונת
התוספות בא' דיני ממונות ומה שכתבו שם
ביכמות מה לשן ורגל שכן יש הנאה להזיק עיקר
הקושיא היא מה לשן שכן יש הנאה להזיק רגל
יזכיר מה לרגל שכן הזקו מנוי שן יזכיר מה להגד
השוה שבהם שכן דרכן להזיק ודע כי מזהרש"ך
ז"לה כתב בספרו ח"א דבר ואמר שהוא להועיל
לתלמידים וזה שהתוספות קמכו כמה שהביאו מפ'
ח' דיני ממונות א"ק אחר וכו' ואני לא מצאתי ק"ו
אחר ועוד עיקר דבריו מיוקדו כמה שהניח דהקל
חומר השני דמשנתנו הוא דיו אסוף דינא ולכך
הקשה לגמ' ש"ל י"ד ה"ה

גט ור"ט לית ליה דיווכו' וקשה בימא
דלעולם דלית ליה דיו והתם אית ליה
דיו בדוקא משום כבודו של משה וכראית לק"ו ב
בשמעתין ונראה דפריך עם מקנת שזעתין
דררש"י מותקנר שהוא קרא יתירא ש"מ לאשמעין
בעלמא אתא דררש"י דיו' ה"ה ה"ה

תוספות ק"ו אר"ת וכו' כל א"ה וכו'
בענין האם כפי נסחתינו כמסקת
בדה אינו אלא ארבעה שמהאורם לא גתהו אלא
ד' דברים ונראה שמהאורם נתהוה הדא והיינו
ה' דברים ולא דיו' ללולכן שלא נתהוה ממנו דבר
אחר לכד ה"ה וכןכמאות מדוייקות יש עשר דבר'
זחשיב דעה וכינה והסכל בתלתא : וכו' וי"מ
דנקט יד כנגד כ' הסגרות וכו' כי דמן הדין לא היה
ראוי לתת שום מעל' אחרת אלא ח' לכד והיה ראוי
להיות בהקפ"ה שמה ח' יותר מן האב : ואין
לדקדק מאי פריך בגמרא ור"ט וכו' דאימ' דאף על
גב דבעלמא אית ליה דיו היינו טעמא משום דלא
מוכל לקיים שניה רגו' הדיו והק"ו דהא כיון שאשרנו
שיהיה כאכיה ואמה שוב אין יכול למילף לא שבע'
אבל הכא איכא לקיים הק"ו לנוק שלם והדיו
למגופו וא"כ מקיימי תרוייהו ואמאי אינט' לשנויי
דאית לחלק בין מפריק ק"ו להיבא דלא מפריק ק"ו
ונראה דאם אין לחלק בין מפריק ללא מפריק
נקשה שם אמאי לא אמרינן דיו כולל ואפילו לחכמי
נוק דאם אהני ק"ו להביא ח"ב דמה שהוא כתובגם
כן בתורה אינו מעלה ומור' ד' כיון דלא חילקת בין
מפריק להיבא דלא מפריק אלא עכ"אית לך למימ'
דטעמא דמקיימי הקל וחומר הוא משום דמפריק
ומש"ס הכי לא אמרינן דיו לענין נוק שלם ואין עוד
תירוץ אחר עולה אלא התירוץ האמור בגמרא :
והא האי תנא וכו' ומה טהור בטהור וכו' יש שאינם
אמאי לא יל"ף בקל ותמ' כדבעי למילף מי דגלים

כפ' דם הנידה וכימא הכי ומה רוק שי' לא ממק"ס
טהור טמא שי' שיוכל ממק"ס טמא ח"ד שיהא טהור
והשת' ל"כ למפר' כדפריך התם דם פי האמה יזכיר
שיונא ממק"ס טמא ואפי"ה טהור דאיכ' למפרך מה
לדם פי האמה שכן אינו טמא כאלו טהור תאמר
שככ' זרעו שטמא כאלו טהור יטמא אפי' כאן וכו'
דאעיקר ק"ו איכא למפרך שכבת זרעו היוכל מן
הטהור יזכיר שאפילו שיוכל ממק"ס טמא אימ' ב
כמשא אף אפי' איכא קריו של וכו' מה תאמר מה
לשכבת זרעו של טהור שכן יונא מאדם טהור מה
שאין כן בשכבת זרעו של זכ שיוכל ממק"ס טמא ח'
מאדם טמא איכא למימר דם פי האמה יזכיר וחור'
הדין הגד השוה שבהם שיוכל' ממק"ס טמא וכל'ן
טהורין כמשא אף אפי' איכא שכבת זרעו של זכ שלא
יטמא כמשא :

ואמאי כימא אהני ק"ו למגע וכו' :
יש לדקדק אמאי לא פריך לא אהני
דיו למיזש ומשכב דלא ליטמי כמו שמעורר כזכ' וכן
אהני לכל שהוא לפי שהדין הוא ששכבת זרעו מטי'
כבעדשה וזכובו של זכ בכל שהוא וכן ליום א' שתיזק
א"י' ח' מטמא כזכ' וט' אינו מטמא כאלו טהור
עד שיהיה כן יג' שנה וכל דינים אלו הם כרורים
כדברי הר"מכם כדרינו מטמאי מושכ ומשכב *
ונראה דהכל מתורץ ע"ש התוספות דאין לחלק
כטומאות ולא מיניו טומאת זכ שיהיה לחצאי' שלא
מיני טומאת זכ במקו' אחר שיהיה טמא כמשא ולא
יטמא מרכב ומושכ וגם אפילו תיזק יום ולא יטמא
ככל שהוא וק"ל :

סדא מקרה לילה וכו' זה אינו אלא
קילוק אדעתין בעלמא שהייתי
טועה בזה ובא הק"ו ומיעט זה הס' וזה פשיטא
ופש' טא שאינו מן המוכרח כפסקו : ואוהר"ט ז"ל
ב"ח א' תמה כאן ואמר כימא דקרא מיעט הק"ו וזה
כתב לפי שהבין שהכנת הפסקו הוא מוכרח וזה
לא יעלה ח' אב' כ"ש בגמר מירי דח' כתיב הוא
דאיכא למידק דמשמע דאי היה כתיב דח' היה
כימא ליה וזה אינו דאי היה כתיב כא' היה ק' דאם
כן היכי עבדינן ק"ו אכל נראה שהכור כפשוט הוא
מיריבא כתי' כלו' כרי שנוניא הפסקו ממשמעותו
זה אינו אלא מקרה לילה לטמא ולטהור יחדיו ואין
כונת קושייתו אלא שהפסקו הוא כולל טמא וטהור
אכל אי היה כתי' כא' היה מקש' ליה פשיט' דאמאי
עבדי ק"ו הפך הפסקו ואה"כ שלא היה עשהו
אכל כל כונתו הוא להכחיש ממשמעו הפסו' וק"ל :

ומאי תנא דשמעת ליה לא ר"א ולא רבי
יהושע קשה כיון דלא מיניו שום ת'
תנא כימא דר"ט היא דכ"ל דהיבא רמפריק ק"ו לא
אמרינן דיו ומת' טעמא מפי' משא בק"ו :
ונראה

סוף פרק ביצור הרגל

קבב

ונראה דה"ק דמאן שמעת ליה דקרוי של זכ מטמא
 במשא כהדיא דהא אכשר דר"ט ס"ל דא"ח בלא
 פחזוחי ויכה ואין צריך תוק"ל כלל : א"כ זל
 דהכרייתא לא קתני כהדיא דהק"ו הוא למשא ז"כ
 אלא תלמודא הוא דקאמר דקמייתי בין למגע בין
 למשא וכבר אפשר לומר דרוק למגע הוא דקמייתי
 וס"ל דאף על גב דמפרין אמרי דיו וכיון דקאמרת
 את בין למשא וכו' ע"כ הוא משום דשמעת משום תנ'
 דקאמר הכי כהדיא להכי קאמר מאן תנא וכו' :

אלא

האי תנא וכו' הוה מצי למדחי דס"ל
 האי תנא דוקא מעת לעת אבל
 בתוך ז' לא כסבר הנהו תנאי דכור שכתבו התוס'
 ונראה דדומיא דווכו קתני ככל ז' שראה טמא ל
 לגמרי : עוד נראה לרקרק שהנה בעל הגמרא
 נתן טעם מדקתני ליה גבי רוקו ט"מ דאתי מרוקו
 ותימה דכפר דס הכידיה קתני מתניתין אבל הזכ
 והניע והרוק והשרץ והנכיל והשכבת זרע מטמא
 בין לחי וכו' והשתא מתניתין כמאן ס"ל אי כהך
 תנא דכלים דמרוקו יליף ליתניו טו בתר רוקו ואי
 ס"ל טעמא משום פחזוחי ויכה ליתניו בתר זוכו
 ונראה דדוקא בהך תנא דמ' כלים הוא דאיכא ל'
 למידק ככה ג' משום דהתנא איורי כענין הטומאה
 אי מתטמא במגע וכמשא וכיון דעיקר המשא ילפי'
 לה או מרוקו או מטעם פחזוחי ויכה משום הכי א'
 איכא למידק ככה ג' אבל כפרק דס הכידיה דאינו
 עיקר כונתו של תנא לידע עיקר הטומאה אלא
 באיזה נד מתטמא אי ביכש אי בלח ליכא למידק
 מאן תני לה כי היכי דדייקין הכא : וכמה שפיר
 הר"מכס זל במסקת כלים כפי' המשנה יש מקו"ל ז"ע
 שהיא כתב דכאה הקבלה הזאת לרבות טו ומימי
 רגלים א"ח בלא פחזוחי ויכה והנה הך תנא ע"כ
 לא היו טעמ' דטו משום פחזוחי ויכה דא"כ אמאי
 תני ליה גבי רוקו ועוד דהא כפרק דס הכידיה
 לא ילפינן מוואת אלא דוקא למי רגלים : וכספר
 היד כפ"א מהלכו מטמא מושב ומשכב כתן הטעם
 משום פחזוחי ויכה והתם לא קשיא לי ולא מידי
 משום דהוא זל כסך כרכי יהושע אכ' גבי הך מתנ'
 לא ה"ל למווד הכי דהא הוא הפך שמעתין : וכו'
 שפסק כן לפי שרז' לפרש סתמא דמתניתין כענין
 ההלכה

תוספות

ומה פכין קטנים וכו' ואף על
 גב דגבי קולית כבילה וכו'
 ואף על גב שחשב בעל לנקה אין מטמא במשא
 וכו' נראה לי דאף על גב דהתוספות כתבו דאין
 מטמא במשא לאו למימרא דפשיטא להו דכמע
 לא מטמא דומיא דהכא כוכ דדוקא בהיקט הוא
 דאטמא ולא במגע דהכא אין מגעו כלום ואף על
 גב דהוי כפתוח מ"מ אינו מטמא כנגיעה לחורא
 שהרי צריך שישיש הטומאה באויר הכלי ואין
 הנגיעה בכלי עשה ולא מידי אבל בקולית כבילה
 דאינו מחוסר כי אם נקיבה אי חשבינן ליה כנקיב
 מיד כשנגע אפילו מבחוץ הוה ליה כנגע כבשר
 השרץ דהשומר הוה ליה כשרץ עצמו והתוס' שכתבו
 משא ה"ה מגע אלא שכתבו הטומאה החמורה יותר
 ויש לדקדק בדברי התוספות שהם מקשים מחולין
 והתם הא אביקנא דמחוסר נקיבה לאו כמחוסר
 מעשה דמי ואפשר לומר דהתוספות גרסי התם
 כמחוסר מעשה דמי והר"מכס כס"כ כ"ה שאר
 אכות הטומאה פסק דהוי פסק כנר שיש גרסאות
 חלוקות בדברי הגמרא א"כ נר שהתוספות מקשי'
 אל דברי הכעין דכעו אי הוי כמחוסר או לא ד'
 דמאזיה פכרא לא הוה לן למימר כמחוסר ומ"ש
 מנמיד פתול דתנינא ככרייתא כהדיא בריט נדה
 דף ה' דה"ל כמחוסר כיון דקאמ' דאין כינול כמעט
 לעת דידיה : ואין לומר דהתם דוקא לענין מגע
 הוא דכעו אבל במשא פשיטא דמטמא דומיא דזכ
 דמטמא בהיקט דלענין כבילה לא טמא מגע מטמא
 לא כ דאין לעשות ק"ו טוב ולומר זמס

וזה

האי תנא וכו' ומה פכין קטנים וכו'
 וקשה דמושב ומשכב יוכיח שטמא
 כוכ ואינו מטמא כמת דהא אם היתה אכן למטה
 מן המת אינו מטמא הכלים שתחתיו מה שאין כן
 כוכ תדע שהיא פרכא גדולה שהרי התוספות כס'
 ר' עשהוקשה להו מה לפכין קטנים שכן מטמאים
 פאורגן כתבו זל דאין לעשות ק"ו טוב ולומר זמס

שטורים בוכ וטמאים כשרץ אפן שטמא בוכ אד
שיטמ' כשרץ ואי אכתי לא ידעין הקל וחומר דמת
בוכ איכא למפרך מה לפכין קטנים שכן טמאים
במת תאמר כמפך טהור באת וע"כ אית לך למי
היא גופא תיתי כק' מוס' וא"כ קודם הג' שאלת לך
למימר דהמת טמא טמאת ערכ כק' רוב ואם כן
ע"כ אהני קל לטמאת ערכ כהכרח כשלמוד ה

תוספות

שטורים וכו' תימה מכלן שלא
יטמא כמעיות וכו' קשה לי
דילמא דלע לם איש' שמעיות וטמאים והכא
עביר קל וחומר מנגיעה וקאמר הכי ומה פכין ק
קטנים שטורים בוכ כנגיעת טמאים במת וכו'
חכל פטמא דכמעיותו טמא ונראה דהתק'
כתבנו כן משום דאולי לשיטתם שכתבו כסף הדיבור
הקמור לעיל דיתא ליה למקט פכין קטנים ש
שטורים בוכ אפילו כנגיעה דמשום דק' מלתא
לחודיה לא הוה ליה למעבד קל וחומר מפכין
קטנים שהוא מגיאות פרטי בתכלית

תוספות

מפך וכו' ואת כלי חרס
המוקף וכו' קשה מה
לכלי חרס המוקף צמיד כתיב שכן אינו מתטמ' בוכ
כנגיעתו אלא כהסיטו דוקא וא"כ שכן אינו נעשה
מדרס כוכ דכלי חרס אינם נעשים מדרס ולכך אינם
טמאים במת תאמר מפך שאם נגע בו הוב טמא
אינו נעשה מדרס לא יטמא כאהל המת ואם כן
לא מקשה התוספות ולא מדרס וז"ל רכות התק'
היא להקשות שאם כאהל להקשות הכי מה לכלי ה
המוקף צמיד שכן אינו נעשה מדרס נראה דמטעם
מדרס כאל כל כה קל וחומר וכיון שכן איכא
לאקשויי הקושיא שהקשו התוספות אמאל לא עביר
קל וחומר מפכין גדולים שאינם טמאים במדרס
כיון דע"כ זהו כל כחו כוח הק' ומטע' דצמיד פתיל
אינם נעשים מדרס אלא הקושיא שהקשו כיון שאינו
מתטמא כנגיעה אכתי במקומה קיימ' ונראה
דאיכא למימ' כלי שתחת האבן יוכיח שמתטמ' בוכ
ואינו מתטמא במת שמפכין אבן כינוי וכו' הכלי
מה לאותו כלי שכן אינו למע' כאהל תאמר מפך
השויך כיה אהל ביון טהור בתוך האהל כלי המ קף
צמיד פתיל ווכיח שאף שהוא כאהל למע' שההל
מאהילו אינו מתטמא אף אכתי איכא מפך זהו עיקר

עור

כתבנו וכו' וכו' וקמח נמי אם היה
שטמא וכו' דבית מן המת כתובו היה טמא וכו'
דוקא בצמיד כתיב הוא דאובא לחומר הכי משום
דהוא עמיד ליפתח אהל כפכין קטנים לא אמר
אם היה רחב שהיה צנעבו הזכ כשרו קיה טמא
דאם הוא פך קטן שוכ אינו עשוי כלל להפתח

שאלת למה טמאת אויר וכדפרישית לעיל :
הקשו ואת מה לפכין קטנים שכן מטמאים מאוירן
וכו און להקשות דנחזור הק' למקומות ובאן ומה
טמאת אויר שחינו בוכ כפכין קטנים ישנו במת ש
שטמא כאהל מפך שטמא בוכ אינו דין שטמא
כאהל דהא אויר ומפך לא דמו אהדדו ואויר הוי
כעין מקום ומפך הוי כעין גושא לגבי אויר והוי קל
וחמר מורכב מנושא למקום וכן לא יעשה ולמה
שהקשו התוספות לקל וחומר טעמו כפ' ד' עמוד
שארנו ומה זכ דאינו מטמא פכין קטנים וכו'
והקשו מה לזכ שכן עשה משכך ומושכ וכו' איכא
פרכא אחריתי מה לזכ שכן מטמא במטה אלא ד
דחרא מנייהו נקטי' ודע כיה הרב מוהרש"ך ז"ל
הקשה כזה שהקשו התוספות מפכין גדולים דהא
הוי סוף צריך לעשות יוביח מפכין קטנים דאיכא
למפרך מה לפכין גדולים שכן טמאי על ידי היסט
תאמר מפך שאינו מטמא על ידי היסט וכו' ואני לא
מצאתי לא כמנהג ולא כגמרא גם כדכרו הרמב"ם
ז"ל שהמפך לא יטמא כהיסט וכיון דכנגיע' מטמא
הוא הדין על ידי היסט וק"ל :

עור

הקשו כגמרא כילף תחלה מה מני
מכלי עץ ואי פרכינן מה לכלי עץ
שנעשית אב הטמאה תאמר פכין קטנים יוכיחו
וכיון דכבר הוכחנו טמא ערב כמה מני אהני הקל
וחומר לטמאת ערכ' ונראה לי דאינו ממה
שוקשה דכיון דעשיו מה מני מפכין קטנים לענין
ערב שוכ לא נובל עוד לעשות משק' דהא כל ה
הילפתות כאן מפכין קטני ואיך וועיל לעשו ממנו
ק' ומה מני ללמד כ דברים ובלבל זה שעש נובל
לעשות כן בכל התלמוד ונלמוד יותר מהצריך לנו
והאינוי אכל אי קשה קשי דנעשה מה מני
מפך שטמא פכין קטנים כשרץ וטמאים במת
אף אכתי אפן שטמאים כשרץ ויהו טמאים
במת וכבר הוכחנו טמאת ערב והשת' הק' מפכין
קטנים רוב לא מהני איל' לא מיתני טמאת ז' :

עור

שטמאי מקשי אמאי קמהדר ואל' תנ'
ממפך כשרץ קיליף קיליף גימא דמק' נובל'
קיליף טמאת' כדמעיקרא וע"כ ק' אתא לטמאת
לחילו לטמאת ערב מג' נפקא לך דיליף מת' מ
מפך כדקמיתני לקמן ג' וכיון דטמא ערב ילפי
מג' לא אהני הק' לא לטמאת ערב ולא כן אמאי
קאמר תבא מפך כשרץ זה יותר ק' לחד פירוט' מ
מ' ז"ל ולפ' לא הוה צריך ולומ' מקרא הוכנסתם
למד דון איכא ומיכא דמק' וידעין ז' ויל' דאינה
קושיא דע"כ אית לך למימר כשידענו הק' דאית לך
ק' ולא בא הג' אלא לטמאת ז' תדע לך דהא כיון
דחמרנו הג' דמת למפך ע"כ ככה ידענו הק' דהא
כשרץ נופיה מאי ידעין אפ' ל' מק' דפכין קטני

כ

כ

סוף פרק כיצור הרגל

פר"ה סוף ורגל דחומר שמתלם מן העליה אינו דין
שיאח חייב ברה ולרבנן מני לתרן ולהכי אינטרי
וכער . ונס קרא דוחזו את כספו ומעטו זה הקל
וחומ' לגמרי אכל זאת הקושיא שייכא יותר בדברי
התוספות כמה שהקשו זל אי טן ורגל כחצר הכיוק
חני נוק חומאי אינטריך כספו של זה וכו' דהשתא
קל וחומר דלעיל ליכא וכו' ומאי קושיא הא עכ
אינטריך דאי לאו כספו של זה עכ איין לנו כחצר
הכיוק קל וחומר אם לא שניסד יסוד מעיקרא דטן
ורגל כרשות הרבים כטורים לגמרי דהכי עכיד קל
וחומר קרן שכרשו הרבים חייב כרשות הכיוק אינו
משלם כי אם חני נוק . טן ורגל שכרשות הרבים
פטור וכו' ואי לא הוה לן שום קל וחומר ודאי דמכח
קרא דוכער הוה פטו לגמרי דאי לאו קרא דוכער
ממילא חייב ב"ש בין כרשות הרבים בין כרשות ה
היחיד וקרא דוכער מעטו לגמרי . אכל מכח קל
וחומר דאית לן חומרינן דוכער לא מיעט לגמרי
אלא מקיים הקל וחומר ודכותא חומרינן לעיל מידי
בולי נוק קאמרי וכו' כלו ומכח דוכער מקיימינן
הקל וחומר . הכא נמי אי לאו וכער היה ב"ש בין
כרשות הרבים בין כרשות הכיוק . אכל מכח קרא
דוכער ומכח קל וחומר דאית לן דמשלם חני נוק
והוא זה ומה קרן דמגופו משלם כרשו הרבי
טן ורגל שמשלם מן העליה אינו דין וכו' השתא
אמרינן דוכער אתא למעט ולומר דדוקא כרשות
הכיוק משלם מן העליה אכל כרשות הרבים לעול'
שמשלם מגופו חני נוק ומקיימינן הקל וחומר לחני
נוק ומגופו דאמרינן ביה דין בקרן למגופו . וכיון
דכרשות הרבים חני נוק לא עבדינן קל וחומר דלא
תהא כרשות הכיוק אלא חני נוק אכל בתר דכתיב
וחזו דמעט כרשות הרבים אפילו מגופו מעתה ע
עבדינן קל וחומר שלא יהא חייב כרשות הכיוק אלא

כ"כ : ונראה
דוכות התוספות . להקשות אל
הקל וחומר שומר בעל התלמוד
דדוקא לומר . שהתלמוד סמך לראל הקל וחומר
עיה דדוקא מנוטא למקום הוא סמוך התלמוד
אכל מקל וחומר זה אל קל וחומר דעליה הוא
דוחק : ונראה
אמר . קרא וחזו את כספו . הקשה הרב
מורש"ך ולהה דהשתא למה צריך
קרא דוכער דעכ מוחזו את כספו שמעינן דכרשות
הרבים פטור וכמו שתראה בספרו . כקוף קוגיא וו
והניחה כצריך עיון . ונראה לתרן דאי לאו
קרא דוכער הייתי חומר דכספו של זה אתא ל
לאשמעינן דכרשות הרבים שייכא ח"נ טן העליה
עין הפכרא הייתי חומר דבין כרשות הרבים בין

כרשות הכיוק ל"ט ואתא קרן בקרן דהכא דוקא ח"כ
מגופו ומייתורא הוה שמעינן דיש כמקום אחר
שחייב מן העליה . להכי אינטריך כשדה אחר
למעטוי ולומר דכרשות הרבים כלל כלל לא לא
מגופו ולא מן העליה ואי לאו יתורא דכספו של זה
ולא כספו של אחר הייתי חומר דוכער לא מעט אלא
מן העליה כרשות הרבים אכל מגופו יתן . להכי
צריכי תרוייהו :

ולא תהא טן ורגל חייבת כרשות הכיוק
אלא ח"כ מקו' קשה דאי טן ורגל
אינו חייב אלא ח"כ למאי אינטריכא ההלכ' למטה
מוקמי לגרורות דאינו משלם אלא ח"כ כיון דככל טן
ורגל משלם ח"כ :

ויש מפרשים דאינטריכא ההלכה משום
דמהך ח"כ דילפינן מכאן מקרן ילפי'
לה דומיא דקרן דחני נוק שלו הוא כשני פעמים .
אכל כשהוא מועד אינו משלם ב"ש ודכותה גס כן
ילפינן כרגל דדוקא כשני פעמים יהיה חייב ח"כ
וכפעם השלישית ב"ש ואינטריכא הלכתא לומר
דאיין העדאה לגרורות וזהו דפריך ולא תהא וכו'
וכצדורות לא יהיה העדאה וכו' ודוחק הוא דכטן
ורגל מה לי פעם אחת מה לי שתי פעמים :

ואין להקשות בקל וחומר דלעיל דילפי'
ד"ה כטן ורגל מקל וחומר דקרן דלא
מזי למילף מקרן אלא דכותיה דהיינו בפעם ר'
ראשונה ושנייה . אכל כפעם השלישית ישלם נוק
שלם והוי כקרן . והשתא הקל וחומר מפרין
דכשלמא כקרן יש לחלק בין תם למועד אכל כטן
ורגל מה לי פעם אחת מה לי שתי פעמים וכיון שכן
לא מזי למילף ולא מידי לחד ליטנא דפרטי' ב
כסוגיא דיש העדאה לגרורות על .

ול נראה דכטן ורגל איין לחלק בין פעם
אחת לשתי פעמים דכפעם אחת הוי
כדין קרן כשהוא מועד אלא דאיין ללמוד מקרן אלא
דוקא ח"כ לפי שהוא המלמד ויש להאריך בזה אלא
שאהבתי הקינור :

עוד הקשה הרב מורש"ך זלכה כית'
דמעטא דוחזו את כספו אתא
למעט ר"ה דרגל משמע דוחזו את כספו הוי כרשו'
הרבים אם כן משמע דמעטו' דוחזו את כספו הוי
כרשות הרבים אם כן היכי תיקא ארעתין לומר
ולא תהא קרן חייבת כרשות הרבים וכו' .
ול נראה דקרן חף על גב דמעטא דוחזו
מיידי כרשות הכיוק ילפינן מיניה לטן
ורגל כל חד וחד כפי מציאותו דקרן מוקמינן ליה
על פי הפכרא כרשות הכיוק . ומזכרה המיעוט
שמעינן שש רשות הרבים ואינו מן הדוחק כלל
דמתמות

סוף פרק כיצור הרגל

קבר

דמסתמות קרן יליף אל סתמיות דשן ורגל אכל הך
כי דיני והך כי דיני :
הקשה דלישתוק קרא דישתון וכו'
ואינה קושיא אגלו ראינטריך לדרש
דלקמן בפר' המכוח דהנבלה מחנין דחי בפלוגתא
דרכי יהודה ור"מ וק"ל ור"ט גראה דהכרח ליה דלא
דמיס ליה ישתון להך דרשא כיון דאית ליה כ"ט
ברשות הכיווק :
קס' לי במאי דפריך ולא תהא שן ורגל
חייבת ברשות הכיווק אלא ח"כ מק"ו
דהא כיון דכתיב קרא דישתון וגם קרא דוכער
כסדה אחר עכ"אית לן למימר דחייב כ"ט דהא מ
מוחזו את כספו ומקרא דוכער לא ידעינן אלא
דכטור ברשות הרבים אכל הככרא סיהי מעיקרא
אי לאו קרא דוכער שחייב כ"ט מאן מעטי :

עוד

עוד

ונראה

דהייתי אחי דוכער אתא למעט
דאזני משלם אלא ח"כ ברשות
הכיווק ודוקא ברשות הכיווק משלם מן העליה ח"כ
אכל ברשו' הרבים משלם ח"כ מופו ואתא ומוחזו את
כספו : ומיעט דאפילו מגופו אינו משלם ברשות
הרבים : ולעולם דמקיימינן הקל וחומר דלא יהא
ברשות הכיווק אלא ח"כ להכי אינטריך לאוכוחי
מקרא דישלם דהיי תשלמו מעליא ולפי האמת
ישלם לאוקרא יתירא הוא אלא משמעות הפסוק
הוא וכמו שבגראה מתוך דברי רש"י ז"ל :

ולעיקר

הקושיא דלמה אינטריכא
ההלכה לענין צרורות דמשלם
ח"כ כיון דבכל שן ורגל חייב ח"כ נראה דבכל וחזו'
שעשה כגמרא סיהא חייב ח"כ נראה דאינו מתקין
אלא דיקא למאן דאמר פלגא נוקא ממוכא והיינו
דב כפא דסבידא ליה הכי כסיף פ"ק דאילו למאן
דאמר פלגא נוקא קנבא ומן הדין לא היה לו לשלם
כלל כיון דסתם שוורים בחוקת שימור קיימו אלא
שהתורה הטילה עליו קנס היכי קאמר ומה קרן
ברשות הרבים וכו' ברשות הכיווק אינו משלם אלא
ח"כ דהא מאן דאינו משלם אלא ח"כ הוא משום ד
דאפילו הסגי לא היה ראוי לתת לו מן התורה
ולכך אינו משלם אלא ח"כ וכיון שכן איך יעלה על
הדעת ללמוד כן בשן ורגל מדבר שלא היה ראוי מן
הדין להיות חייב כלל מה שאין כן בשן ורגל שהוא
דבר של ממון ומן הדין ומן הראוי סיהיה חייב כ"ט
ובשלמא למאן דאמר פלגא נוקא ממוכא שייך ל
למילף שפיר כקרן מקל וחומר והשתא דמי שפיר
לשן ורגל וזה נראה כדור ומטעם זה נר' דאינטריכ'
ההלכה כי היכי דלא נטעי כדעת מי שאמר

תוספות

לא תהא וכו' ככאן הק' ה'
מוהרשך נר"ו לקושיית התוס'
דנחזור הק' ולמקומות וכו' ובאמת שמדברי הרב
מוהר"ן לכך בסוף דבריו נראה דס"ל כן אכל במחז'
כ"ת נראה שלא נמלט מהקושיא בהפרכת הק' דהא
איך נאמר ומה דה' שהחמיר בקרן שחייב ח"כ הקל
בשן ורגל שפטור לגמרי רשות הכיווק שחייב ח"כ
אינו דין וכו' דהא חומרא שאמרנו שיש כהר"ר
שחייב בקרן ח"כ היא שנה לקולתו קל רשות הכיווק
שחייב ח"כ ואין זה טבע ק"ו כלל אש לא ישתנה
הקולא מן החומרא שיעור ניכר :

ואין

לומר דה"ה שחייבא חומרא אף על
פי שאין שיעורו אלא חצי נוק כערך
ד' דרשן ורגל דפטור לגמרי דזה נראה כדור :
כתבו דצרורות יוכיחו וכו' אין לתרץ
לקושיא שהקשינו בדברי הגמרא
הלכתא למאי אינטריך דאינטריכא לא שמועינן
דעבדינן יוכיח כי היכי דלא ליהוי פרכא בקל
וחומר דהא קשה אמאי לא נאמרה ההלכה בעיקר
רגל ולמה נילמכתבה בענין צרורות :

עוד

קשיא לי דהיכי עבדינן עיכא מענין
ההלכה כיון דאית לן כללא דלא עכר'
יוכיח מהלכה וכדוחק נראה כיון דצרורות דמו
משא לרגל אי לאו דכרגל אית לן בודאי דדין כן
לא הייתה ההלכה אומרת כן דהא דדין שיה
צרורות לרגל ומאי דאמר' אין דנין יוכיח מהלכה
הוא בענין שאין הדבר שעושי' יוכיח הוא ענינו
הדבר שדנין עליו :

עוד

הקשה הרב מהר"ן לכ מההיא קל
וחומר דלקמן יהא אדם חייב וכו' דאמאי
לא הקשו התוספות זאת הקושיא כיון דהתרי קלי
וחמורי הם שנים וכאן כלם להחמיר והר"ך תירץ
יפה : ע"פ

סוף פרק כיצד הרגל

עוד

בראה לתרץ כק"ו הראשון שעושה ואו' מה שור שאינו חייב בד' דברים אינו פותר מה שעושה אח"כ ויהא שור חייב בד' דברים מק"ו דמאי רכעי למילף לקמן אלויכא דרכנן מקרא דכ"ו יתן מוס בעמיתו היינו דוק גער לחודי' כדאית בהמכיר דף ל"ג דקאמר אי מהיחא הוה אמינא גער לחודיה אבל לריפוי ושכת מכמשפט הזה כ"כ נפקא ומאי דפריך בגמר ויהא שור חייב בארבעה דברים פי' מנער קאמר והכונה שיהא חייב ככלן דאילו לשנים מהם מקרא אחרונא נפקא לן ומאי דעכיד הק"ו וחומר מעיקרא ומה שור שאינו חייב גד' כ"ז ככל הר' דהא מאי דאינו חייב כדפוי ושכת מקרא דהוה נפקא ליה ואינו פותר הק"ו וחומר ד' דלקמן דהוה לגער לחודיה וכו' אינו מתורץ אל"ף הגד הראשון והוא נכון באמת

דרכים לטעם זה אל"ף משום דמה מכא כהמה לא חלקת וכו' עיין ברש"י חולק כסוגיא זאת עם דברי התוספות והוא ז"ל כתב דהכא חיירי כמויד ולא אתרו ביה דחייב מיתה בידי שמים וקשיא לי דכיון דמחייב מיתה בידי שמים מאי דמתכפר בכופר הוה קולא שהקילה תורה כו' וכדאמרינן באלו כערו' גבי כל חרס אשר יחרס' למה לי וקאמר לפי שאינו כמותת בידי שמים שנותנין ממוין ומתכפר וכו' אלמא קולא הוא וכיון שכן היכי עבדינן ק"ל וחומר ומה שור שאינו ח"י' שהוא ק"ל חייב בכופר דאדרכ' מטעם קולתו מתחייב שיתכפר בכופר שנתן אבל אדם שהוא חמור לא יתכפר אלא שיתחייב מיתה בידי שמים וכדוחק נר' דמיייתי בק"ל וחומר דיתחייב תשלומי הכופר ולא ימונע בעבור זה מיתה בידי שמים שהוא מתחייב אבל דוחק הוא כיון שהכופר ניתן לכפרת נפשו:

ודע

כי הנהך תרי ק"ו וחמורו בראה דהוה פתרי אהדדי וכלל המקומות אמרי' כ"ז הא' נוונא סמיך אמה מנינו והכא לא שייך למימר הכי כלל דאיכא פרכא דקרן ארגל ומרגל לק"ק וגם שנחזור לשניהם למקומות לא שייך לומר סמיך אמה מנינו בק"ל וחומר של מקומות וכמו שהשמיענו התוספות בפרכא קמא דחולין בדיבור כשר כעגלה וכו' ונ"ל דיותר ראוי הוא לעשות הק"ל וחומר הראשון להכיח ח"כ בשן ורגל ויהיה קרא ד' דוחצו את כהפסו כלל בין אקרן בין אשן ורגל וכן לקמן בהני תרי ק"ו וחמורי דאדם ושור איכא ל' למעבד יותר הק"ל וחומר דיהא אדם חייב בכופר משום דאדם יותר חמור לעולם:

תוספות

אינו דין וכו' : ואל"ף מה לאד' שכן מועד מתחלתו וכו' פי' שמתחייב ב"ש בעת שהיוק אפילו בפעם ראשונה והוא פרכא כתובה בתורה שאין מבלעין אותה בתוך הק"ו אך למה שתירצו התוספות דנוקי אדם וכו' דהכונה שנחזור אותו לק"ל וחומר של מקומות ונאמר ומה כופר שאינו באדם ישנו בשור ד' דברים שמתחייב באדם אינו דין וכו' אין להקשו' ג"ס יוכיח שיטנו באדם ואינו בשור דהק"ל וחומר דעכיד כגמ' מש"ר מועד הוא דעכיד ועכיד הכי ומה כופ' שאינו באדם ישנו בשור מועד ד' דברים וכו' והשתא ליכא למעבד יוכיח מנ"ש דגם כן ישנו בשור המועד וכו' וק"ל : ומהר"ן ל"ב ז"ל הנה כתב דרך כ' בזה הדיבור ובת' דלרכנן איש בעמיתו לא דריש להך דרשא וכמחילת כ"ת ח"א בשום פנים דכפר המכית דרשי רכנן איש בעמיתו לגער כדאיתא התם וע"כ אית פרכא דמה לאדם שכן מתחייב מתחילה ת' תאמר בשור דכתס לא יתחייב שפיר שייך פרכא ואין חילוק בהנך פרכי בין רכנן לרכעי עקיבא כלל

ומה

שור שאינו חייב בד' דברים חייב בכופר אין להקשו' מה לשור שכן חייב כל' של עבד דהיא גופא נילף שיהא אד' חייב בשלשים של עבד בהא ק"ו גופיה אבל לבי מגמגם דשלשים של עבד הוא קנס והיכי מיייתי לה בק"ל וחומר :

ולדך

רכעי למילף כופר באדם והוא לדעת התוספות ז"ל שיתחייב פרתו מיתה וממון למאי אינטריך קרא דלא תקחו כופר דדרשינן לא תשקול ממונא למפטריה כיון דאין מיייתי שיתחייב כשניהם כממון ומית' ואפשר דסלקא דעתך אמיב' דכמקום המיתה יש תלם ממון אחר חוץ מכופר שנתחייב ככפרת נפשו קא משמע לן קרא לא תשקול ממונא מיניה וכו' ונ"ע :

עוד

במה שכתבו התוספות בקוף דיבור ויהא אדם כמ"ט ומרתנא דכי חוקיה וכו' דנראה קותר למ"ש כפ"ק דף ד' כד'ה כראי' א' אדם שאין משלם את הכופר וכו' שכתבו דמעליו פטרי ואפילו כשנגד דאין מויד לשור וכו' לא היו

שייך לעיל

בק"ל וחומר דעכיד בגמרא ויהא קרן פ' פט' ר' ברשית הרבים מק"ל וחומר ומה שן ורגל ד' דברשות הכיוץ משלם ג"ש ברשות הרבים פטור קרן דברשות הכיוץ ח"כ אינו דין דברשות הרבים פטור קשה דאיכא למימר דיו אסקי' דיכא כיון דאיתת למעט מק"ל וחומר אמרינן דיו שיהא ר' הר' כחייבו של רשות הכיוץ כקרן מה ברשות הכיוץ ח"כ אף ברשות הרבים חנינוק אף על גב דמפריך ק"ל וחומר לרכנן אמרינן דיו כדאיתא במתניתי' והכא לרכנן קיימא דהא מטני מקרא דוחני' דאין חני

נוק

סוף פרק כיצור הרגל

קכה

יותר ממה שאנו נריכס מהכרח דאם לא בן היו
הקל וחומר מפריך אף הכא נאמר דאין ללמוד קרן
עצמו מכיה כדי שנאמר דהו מפריך וילביין בקרן
ברשות הכיוק יותר פרכא גדולה דככי האי גוונא
אפילו ר"ט מודה דאמרינן דיו משום דמפריך ק"ו :

תוספות

לא משום דסבר רכבי יופי
הגלילי וכו' ואת אפילו בלא
רכי יוקי הגלילי מק' ומה שן ורגל דפטורי ברשות
הרכים וכו' קרן לא כל שכן וקשה דאדם יוכיח
שחייב ברשות הרכים ואינו חייב כופר
ונרא דאיכא למפרך מה לאדם שכן אינו חייב כלל
כופר תאמר קרן שכבר חייב חני כופר לפחות :
ויש מקש'ם לרכרי התוספות דע"כ אינטרין לומר
דסבר לה רכבי יוקי הגלילי דאם לא כן הייתי או'
דמק'ו לא ידענן אלא חני כופר לחודיה דהא איכ'
למימר דיו אסוף דינא דה"ק קרן שברשות הרכים
חייב ח"כ אינו דין שיתחייב כופר שלם והא איכא
למימר דיו אסוף דינא כחני נוק מה ברשות הרכי
חני נוק אף כופר חני כופר אבל השתא דסבר לה
ברכבי יוקי הגלילי דס"ל דתם משלם חני כופר ה
השתא שוי ק'ו ומפריך ולא אמרינן דיו והיה נראה
לומר דאפילו בלא רכבי יוקי כיון דלית לן מעשה
דמעט' לתם מכופר מסכרא ידעין דמשלם חני
כופר בין ברשות הרכים בין ברשות הכיוק והו
מפריך ק'ו אבל היותר נראה דלא עבדינן דיו
ממוק לכופר ונהי דמהני לקולא ותמרא אבל אינו
ראוי לדמות הכופר לנזק ולומ' שכאביל שחייב חני
נוק יתחייב חני כופר : וכהכי ניחא לי הק"ו
דעביד לעיל בגמרא דלא תהא קרן ברה חייב
מק'ו והקשינו למעלה דהא איכא דיו אסוף דינא ומה
ברשות הכיוק ח"כ אף ברה ח"כ דאיכא למי' דממין
לק'ו אחר ועבדינן הכי ומה שן ורגל שחייב בכופר
שלם פטור ברה קרן שכרשו הרכים אינו חייב לא
חני כופר אינו דין שיהא פטור ברה וזה שתא לא
אמרינן דיו שיהא ברה ח"כ בחני כופר רחייב כ
בקרן דלא אמרינן דיו מכופר לנזק ולפ'ו ל' דהקל
וחומר דלעיל הוא דוק'א אליכא רכבי יוקי הגלילי
דסכירא ליה דתם משלם חני כופר דאלו לרכבן
ליכא קל וחומר כלל משום דאמרינן ביה דיו אסוף
דינא כדפריש'ו וקרא דיתנון לדרשא אחריתי הוא
דאתא אלא שיש לדק' כדרך זה דדוק' לאידך גיסא
כיון דלך יוקי הגלילי פריך יתחייב כופר שלם מק'ו
ומה שן ורגל דברה' פטור חייב כופר שלם קרן
דכ"ה חייב א"כ דין שיתחייב כופר שלם מה
תאמר אדם יוכיח שחייב ברה ופטור מכופר איכא
למפרך מה לאדם שכן אינו משלם כופר כלל תאמר
בקרן שכבר משלם חני כופר לע"ס שיתחייב

בזק חלוק ואילו ר"ט לא דרוש ליה הכי :
ואין

לומר דכע"ה סמך אקל וחומר
שנעשה מעליה ונאמר ומה שן
ורגל שמשלם מן העלוה כטור ברשות הרכים קרן
שמשלם מגופו אינו דין וכו' דאכתי איכא למימר דיו
דהא דמשלם מגופו היכן הו לא ברשות הכיוק דיו
סיהא חני נוק כשילומו שמשלם מגופו ולקמן ברה
ורכבי יוכי הגלילי אבאר לך עוד בזה :

איבעיא

להו רגל שדרס וכו' קשיא לי
דע"כ רגל חייב ככופר דאוי אינו
חייב למאי אינטרין לעיל קרא דוחזו את כספו ל
למעט הקל וחומר שהייתי אומר דיהא רגל חייב
ברשות הרכים מקל וחומר דקרן והייתי או' ומה
קרן שברשות הכיוק אינו משלם אלא חני נוק ב
ברשות הרכים חייב וכו' ואי שן ורגל פטור מכופ'
למאי אינטרין וחזו את כספו למעט הקל וחומר
הא איכא למפרך מה לקרן שכן חייב ככופר ת
תאמר שן ורגל שאינו חייב ככופר אלא ע"כ
שחייב שן ורגל ככופר ומאי קמבעיא ליה :

ונראה

דאעיקרא דפרכא איכא למימר
אש ואדם יוכיחו שאינם חייבים
ככופר חייבים ברשות הרכים אף אינו חייב שן
ורגל שיהיו חייבים ברשות הרכים :

כופר

שלם בתם לר"ט מנא ליה וכו' קש' דהא
מק'ו מיייתי לה ואמרינן הכי ומה ר"ה ר'
הקל שאינו חייב אלא ח"כ חייב ככופר רשות הכיוק
שיש בו נזק שלם והכי מיייתי לה ר"ט כמתכ' מק'ו
אינו דין שיהא חייב כופר שלם ולר"ט ליכא
למימר דיו כיון דמפריך קל וחומר דכלאו הכי
ידע' חני כופר בין ברה בין ברשות הכיוק ברכי
יוקי הגלילי ולעולם דליכא כופר ברגל ונראה
דאיכא למימר רגל יוכיח שחייב נוק שלם ופטור
מכופר אף אינו חייב קרן ברשות הכיוק מה לרגל
שכן אין בו אפי' חני כופר תאמר קרן שיש בו חני
כופר ברשות הרכים דקרן יוכיח שי' כו חני כופר
ואפילו הכי אינו חייב אלא החני אף אינו חייב
רשות הכיוק שלא יתחייב כי אם חני כופר והשתא
המלמד נעשה יוכיח לסתור הקל וחומר ועבדינן
תרי יוכיח לכתל הקל וחומר דזה כלל גדול ב
גבול'ים אי נמי היה נראה דלא דמי לקל וחומר
דמתניתין דיליף רשות הכיוק דקרן משן ורגל
מטעם דמפריך קל וחומר דהתם איכא למילף מ
מחיק'ס אחר אבל קרן ברשות הכיוק מקרן עצמו
ליכא למילף קל וחומר מטעם דחומר יותר רשות
הכיוק מרשות הרכים דאדרכא אינו אומר דהדין
שוה אבל הכתוב ולא כעבור זה אמר הכתוב כרב
א' דין א' וכאותו הדבר יש בו ד אחר חומר מצד
האחר עבדינן קל וחומר מן הקל לסתור ללמוד

כופר שלם אלא דאיכא למפרך דאעיקרא דרבי
פרכא מה לטן ורגל שחייב כופר שלם שבין מועדי
מתחילתו בלוי שמתחילה מתחייב כשמה שאין כן
בקרן אלא שיש להקשות שיתחייב גם כרשות
הנזק מזה הק' בענין וצ"ל שפי ומה שן ורגל
שכר הר פטור מכופר ברשות הנזק חייב כשקרן
שכר הר חייב ככופר ח"ד שיתחייב כופ שלם והשת
ליכא לסימא דיו כלל ור"ט דלא עביד הר קל וחומר
במתני ולא מצינן למפרך דיו היינו טעמא משום
דכשי למעבר קל וחומר אליכא דרכנן דסבירא
ליה דתם אינו מסלם כופר כלל ואעיקר תירוץ
שכתבתי דליכא למימר דיו מכופר לזק הוא דבר
ג"ע כן במתני כתבתי דאמאי לא יליף קל וחומר
מאש ולא הוה דיו כלל וצ"ל דאיה התשובה לאותו ק'
דהוה אמרי דיו לזק כחני כופר ונ"ע מה לנוקי
רגל שכן ישנו בארס יש מקשי אמאי לא אמרי ק'
אחר וכאמ' הכי שהדין הוא ששור שהרג את הנפש
והזק כלים שהרגתו חייב הכל ולא אמרי קים ליה
בדרכ מיני שאם כמי שזרק חץ לחבורו וקרע שירים
זכו דקים ליה בדרכ מינייה והשת אמרינן הכי ומה
בזקי רגל שכר הר פטורם כדבר טמון בעת שהרג
לאדם ברשות הנזק חייב על שניהם על האד ועל
המזון קרן דכר' הר חייב על דברים טמונים בעת
הריגתו לאדם דלא אמרינן קים ליה בדרכ מיני
אזינו דין שיתחייב כופר שלם ונראה לי דלא
קשו ולא מירי דמאי דאינו מסלם באדם הוא מ
מטעמא דאמיתין אותו ואמרינן קים ליה כדרכא
מיניה ובשור משלם משום דאין ממתין לבעליו כי
היכי דימא קים ליה כדרכא מיניה ודוקא לשור
הוא שממתין והי הוה שייך לומר קים ליה כדרכא
מיניה הוה אמרינן והוי כפרכא דלא שייך ביה ויה
פשוט מנויקין דרגל וכו' פרטי הכי גמר ר"ט ומה
דגל בר' וכו' יראה לי שאין לשונו של רש"י ז"ל מ
מדוקדק המתוך לשונו כרא' דמרגל עביד ק' ועלה
לא שייך למפרך מה לנוקי רגל שכן ישנו ברגל חבל
הכי עביד מה כוקי רגל פטור וכו' וק' :

עד סופו ולא זכיתי לחזור ולשמותו להיות בעלי ה
המלכה חנים והורים במלכותם לכן לא יחדני
המעין אם יחזאו דבר בלתי מתוקן וכזאת הכח
ענאה מעתי ענמי מלכת כס גיות רבות כפרק זה
וכפ' דב' ק' יש לי רב כיד ה היתה עלי ח המרכה
וא המעיש ולא כתבתי כונניא זו רק כעבור מה
שנלמד מאנה לעניני כללי דיו ושאר כללים והאל
משגיאות יגילבו ומנסרות ינקו אמן

אע"ב

דק"ל אין מזהירין מן הדין אם
בא לנו מפרש לאו מכלל עשה
אף על גב דק"ל לאו הבא מכלל עשה עשה אפשר
להכיח המלקות בק' וכלל זה למדנו אותו בפירוש
מודברי הרב המגיד פרק שני מהלכות מלכות
אכירות זל מכלל מה שנאמר וכו' ודע שאין לתמוה
על מה שאמרנו שלא מני בהמה וסיה טמאים כח
מק' ומחיר שכן וארכבת ממה שאמרנו אין מזהירין
מין דין ק' לפי שא' כבר נאסרו כללו הבא מכלל
עשה מן התורה ככיוצא וכיון שכן אפשר ללאו ש
סלהם לבא מק' עכ"ל והדברים כרוהים

יש

לי עיר כללים מחדשים כנרכים לבעת
בית התורה בענין ההוראה והס גופי
הלכות נריכות לדעת משפט אמת לאמיתו וראיתי
הדברים נמשכו בחורך הרכה עשיתי מהם כללים
רבים לקטתי אותם מן מקומות רחוקים חפשתים
חיפוש מחיפוש וראיתי כי יש עור מהם מפורים
ונריכין עומק גדול כדי להוציאם ולכררם ולא ה
הספיק לי הזמן אקח מועד בע"ה לחכרם ואשא
מאחי שכשמים יזכני להסלימו ולהרפיקו ויחד עש
כמה שאלות ותשובות שהשכתי עליהם כיד ה' את
המרכה וא המעיש ואמ' לא באתי בחיבורי זה
הקטן רק להסלים לתלמודי אשר בנילי יהיו דברי
אלה קרובים אל ה' ספיק לי טרף לביתי אחור
על כני ויקל מעלי מקרה הזמן כי קשים עלי בעת
יזכני להגת כתורתו יזמס ולילה כדכתיב לא ימוש
כפר התורה וכו' אויר :

תושלבע

פה שאלוניקי

ותהי השלמת הספר כיום כ' לר' חייקין שנת לבש
כנדי תפ' אדתיך ירוסלם

ובמסקנא

דפריך מה לנוקי רגל שכן
ישנו ברגל איכ למפרך כש
זוכיה שישנו ברגל ואינו יבקרן וכדוחק אפ' דאיכא
למפרך מה לנ"ס שישנו באש אלא דאיכא למירק
דאס כן הוכרחנו לחזור אל כל הפרכות דלעיל
ומל' שכא דתלמודא דקאמר ה' ג' מסתברא וכו' כ'
דאינו נריק כלל מההיא דלעיל וק' :

אמר

יוסף ידעתי אני ידעתי שאינו רומה
שונה פיקו פעם אחת לשונה פעמי
פרכה וכו' ומה מבינך הרגל עינתי אותי מתחילת